L-arti satirika fin-novelli ta' Juan Mamo: minn realtà storika sa frattarija ta' perspettivi

Bernard Micallef

Il-limiti tal-lingwa tiegħi
jfissru l-limiti tad-dinja tiegħi.

Ludwig Wittgenstein

Fix-xogħol tiegħu *Time and Narrative*, Paul Ricoeur jargumenta li s-sens storiku tagħna jġegħilna ningħaqdu mal-ġrajjiet tal-imgħoddi u fl-istess waqt nitbiegħdu minnhom; altrimenti nitilfu s-sens tal-kelma l-*imgħoddi*, jiġifieri dak li għadda u qiegħed ikompli jitbiegħed mill-għarfien preżenti tagħna.[1] Ir-rakkont, ikompli Ricoeur, hu l-kompromess bejn iż-żamma tal-imgħoddi u t-tbegħid simultanju minnu, bl-implikazzjoni li meta nirrakkuntaw l-imgħoddi nkunu qegħdin nippreservawh mhux b'għarfien identiku u kontemporanju miegħu, iżda b'xi mudell ta' rakkuntar li għandu forom alternattivi ta' validità u ta' kredibilità. Il-ġeneri narrattivi jvarjaw minn xulxin sewwasew għax kull wieħed minnhom jippreserva ġrajja b'teknika speċifika ta' konnessjoni, sekwenzar u tfassil tal-elementi rrakkuntati, u din it-teknika toffri ordni ġdid u effettiv ta' għarfien li jappartieni għall-medju rakkontattiv. Ir-reġistru fattwali tal-kronaka jew tad-dokument storiku, in-nostalġija egoċentrika tal-awtobijografija, l-iżvolġiment idealistiku tar-rumanz storiku-romantiku, l-inferenzi allegoriċi tal-leġġenda, id-dimensjoni nazzjonali tal-epika, l-appell liriku-emottiv tal-ballata, il-karikatura grotteska tas-satira – dawn huma modi partikulari ħafna kif l-imgħoddi jinbidel f'perċezzjoni kritika u inkwiżittiva, jew f'konfigurazzjoni illuminanti tal-passat.

Id-Derivazzjoni Storika u l-Innovazzjoni Letterarja

Is-satira, il-metodu narrattiv li għażel Juan Mamo, tiddistingwi ruħha minn ġeneri oħra ta' rakkuntar billi toħloq attrazzjoni, permezz tal-burlesk u tal-karikatura, lejn kontenut li fir-realtà nistmerruh. Meta tlaqqa' flimkien żewġ emozzjonijiet intensi daqskemm kuntrarji – il-gost bl-esaġerazzjoni burleska u l-istmerrija lejn kontenut essenzjalment ikrah u ripulsiv – is-satira toħloq fina kumpless ta' emozzjonijiet u b'hekk teħles lill-kronaka ġurnalistika mil-limiti ta' perspettiva waħda. Sikwit ġie osservat li l-kittieb innifsu jista' f'waqtiet jinġarr mal-kurrent teatrali u burlesk tas-satira, jiġifieri mill-faxxinu bil-bluha u bil-vizzji li inizjalment ried jattakka iżda minflok qiegħed jieħu gost jirreċta.[2] Is-satira tiddistingwi ruħha wkoll billi tħallat dawn l-elementi teatrali mal-funzjoni rakkontattiva, tant li l-qarrejja f'waqtiet iħossuhom spettaturi f'nofs sitwazzjoni frattarjuża ta' ġesti, kliem, u azzjonijiet kaotiċi, aktar milli semmiegħa passivi u distakkati ta' rakkont. Fin-novelli ta' Mamo, din it-teatralità hi fl-aqwa tagħha kull meta l-leħen li jirrakkonta l-ġrajja jsir ħaġa waħda mal-leħen kollu stagħġib tal-bniedem provinċjali li jġarrabha. F'dawn il-waqtiet, il-qarrejja faċilment jitfixklu fejn jispiċċa r-rakkont u fejn jibda r-reċtar żuffjettuż bil-leħen u bil-ġesti provinċjali. Hu dan it-tqarrib tas-satira lejn ir-rappreżentazzjoni teatrali li jġiegħel lil kritiċi bħal George A. Test ifittxu l-oriġini tagħha f'ritwali żuffjettużi u komunali bħall-Festa tal-Boloh fil-kalendarju Kristjan u, naturalment, il-karnival.[3]

Sewwasew fil-mument meta l-avveniment reali ġie stampat bħala kronaka fil-ġurnal, Mamo ttrasformah f'avveniment satiriku: minn daqqiet irrakkuntat u minn daqqiet irreċtat, li jqanqal minn daqqiet simpatija u minn daqqiet antipatija lejn il-vittma tiegħu. Dan it-taħlit eteroġenju ta' funzjonijiet u sentimenti jiġġenera varjetà ta' perspettivi fuq l-istess avveniment storiku, u din hija r-raġuni għaliex fl-2010 Mark Vella ppubblika r-rakkonti satiriċi ta' Mamo, mhux l-avvenimenti storiċi li nebbħu l-kitba tagħhom. Dan il-kliem ma jnaqqas xejn mill-importanza tas-sorsi storiċi, li Vella jinkludi f'għadd ġmielu ta' annotazzjonijiet bijografiċi, politiċi, u kulturali, sewwasew biex jinforma lill-qarrejja tal-lum dwar l-attwalità li Mamo konsistentement jalludi għaliha. Effettivament, dawn l-annotazzjonijiet qegħdin iwettqu inverżjoni ta' dak li seħħ lill-ewwel qarrejja ta' Mamo: waqt li llum naqraw il-kompilazzjoni ta' Vella b'referenzi ġurnalistiċi bħala suppliment għar-rakkont letterarju, dan ir-rakkont diġà kien inqara bħala suppliment letterarju għall-kitba ġurnalistika, jiġifieri bħala potenzjal artistiku miżjud ma' qagħda storika magħrufa mill-

qari tal-ġurnal. Għax hi suppliment artistiku għall-istorja daqskemm għandha l-istorja bħala nota supplimentari, is-satira sseħħ meta l-istrateġiji narrattivi tagħha u d-dinja tanġibbli tal-ġrajjiet kurrenti jingħaqdu f'forma ġdida ta' għarfien. Fil-fatt, kif se jintwera bl-eżempji li jsegwu, l-istrateġiji tar-rakkont satiriku jitbiegħdu mill-mod ordinarju kif nibnu l-għarfien tagħna tal-kronaka kwotidjana biex imbagħad ifornuna b'mod ieħor, aktar insinwattiv u niggieżi, kif nerġgħu noqorbu lejn l-istess kronaka.

Il-ġeneri narrattivi li jirrakkuntaw l-imgħoddi (il-kronaka, id-dokument storiku, l-awtobijografija, ir-rumanz storiku-romantiku, il-leġġenda, l-epika, il-ballata, u s-satira, fost oħrajn) bejniethom juru li hemm aktar minn metodu wieħed kif l-imgħoddi jerġa' jsir avveniment riflessiv u emottiv fl-għarfien uman. Bħal kull wieħed minn dawn il-ġeneri, il-metodu satiriku ta' Mamo hu prospettiv daqskemm retrospettiv, jiġifieri javvanza lejn suġġerimenti ġodda bit-teknika letterarja tiegħu waqt li jħares lura lejn ċirkustanzi soċjali li diġà seħħew u li qiegħed jirrakkonta b'għarfien miżjud. B'dan il-mod, Mamo l-awtur ipoġġi lill-qarrejja mhux fl-istorja ta' żmienu, iżda fil-potenzjal ta' għarfien dejjem akbar ta' dik l-istorja. Il-qarrejja bħallikieku jgħammru fid-dinja reali tal-awtur b'għodod ġodda ta' komprensjoni li se jipproblematizzaw u jkabbru s-sinifikat tagħha. Fit-taqsimiet li jsegwu, se niffoka fuq xi wħud mill-mezzi satiriċi ta' Mamo – ftit minnhom aktar sottili minn oħrajn – biex neżemplifika din ir-relazzjoni letterarja produttiva u straordinarja mal-imgħoddi.

L-Elementi Eteroġenji tas-Satira

Wieħed mill-mezzi narrattivi li jispikka fin-novelli ta' Mamo hu l-mod rikorrenti kif il-vuċi li qiegħda tirrakkonta l-ġrajja tkompli għaddejja bl-esklamazzjonijiet raħlija u bl-istagħġib spontanju tal-karattru superstizzjuż biex tiżvolġi parti mir-rakkont. Meta l-ġrajja testendi ruħha bid-diskors provinċjali tal-bniedem irrakkuntat, il-funzjoni rakkontattiva tiġi kkontaminata minn vizzji diskursivi li, minflok ikkritikati, qegħdin jiġu ddrammatizzati: id-djalett, il-pleonażmu li jirrepeti l-istess kunċett fi kliem differenti, il-metateżi jew it-tlissin żbaljat tal-ħsejjes tal-kelma, in-neoloġiżmu li jibdel il-kliem barrani f'sura lokali, u l-ewfemiżmi msawra mit-tagħwiġ esklamattiv ta' kliem reliġjuż. Uħud minn dawn il-mekkaniżmi huma eżemplifikati fin-novella "Ġrajja Maltija ta' Meta l-Maltin Kienu Iżjed Fidili," fejn il-vuċi li tirrakkonta tiddeskrivi bini fl-imwarrab, iffrekwentat minn għadd ta' rġiel li fl-għajnejn superstizzjużi tar-

raħlin jidhru "waħxin." Mingħajr qtugħ mid-deskrizzjoni li għadha kemm tat, l-istess vuċi tibda tirreċta s-sekwenza mgħaġġla ta' esklamazzjonijiet popolari li jesprimu l-biża' infundat tal-ġemgħa. Is-silta sħiħa hi din:

> Allura f'hedaka ż-żmien, żmenijiet Toni Bajada u Ċejlu Tonna, żmenijiet ta' meta d-dnub u l-ħażen kienu jsiru bil-mistur, f'naħiet ta' Ħad-Dingli kont tilmaħ dejr (palazz) kbir u mill-eqdem. Kien fl-imwarrab, sabiex min kien ikun fih ma tantx jagħti fil-għajn b'għemilu. Id-dejr fil-faċċata kellu, fuq gallarija twila u ġeblija, bieb kbir miftuħ beraħ b'dawl ta' kandilabri jnewnu.
>
> Għall-ħabta tal-għabex, min kellu l-almu jissogra jgħaddi mnejnu u jħares 'il fuq lejn il-bieb imsemmi, kien jilmaħ ġliba rġiel waħxin: min twil u min qasir, dan b'leħja twila, dak qargħi qargħa basili: il-wieħed b'għajnejn daqs ta' baqra, l-ieħor b'mustaċċi daqs denb ta' qattus. Uħud b'wiċċ samrani, oħrajn b'ħarsa li tbeżża': daqs ta' sid il-bini meta ħarġet il-liġi tal-kera.
>
> X'waħdadi'! Min huma dawk? Min jaf? Jen naf?

Fl-aħħar erba' stqarrijiet, in-narratur jadotta t-ton esklamatorju, id-djalett qawwi, u r-reġistru limitat u għaġġiebi tal-ġemgħa raħlija. Dawn ix-xejriet diskursivi ma jingħatawx bħala diskors tal-kotra li qiegħed jiġi rrappurtat, iżda bħala *leħen ta' rakkuntar li nħakem mid-drawwiet diskursivi tal-karattri rrakkuntati*, bħallikieku huma l-ġesti u d-drawwiet diskursivi provinċjali li, bin-natura impulsiva u frattarjuża tagħhom, qegħdin ifuru għal ġor-rwol tan-narratur: ir-rakkuntar innifsu. Il-ġrajja tipproċedi bl-enerġija tal-manjieri vulgari tal-ġemgħa, assimilati mhux biss mil-leħen li jirrakkonta, iżda wkoll mill-qarrejja li jridu jiddrammatizzawhom biex iwettqu l-proċess tal-qari.

Fl-istess silta, id-deskrizzjoni preċedenti tad-dejr hija fil-fatt miżgħuda b'reġistru Gotiku u b'diwi stilistiku tar-rumanz storiku-romantiku, sakemm wieħed jagħraf li dawn l-elementi narrattivi diġà kienu bdew jipparodizzaw is-seħer, il-misteri, u s-superstizzjonijiet li jaħkmu moħħ il-ġemgħa b'atmosfera Gotika: il-kelma arkajka "hedaka" li tintroduċi ż-żmien erojku-leġġendarju ta' Toni Bajada u Ċejlu Tonna, ir-reġistru tas-satra ("bil-mistur, f'naħiet ta' Ħad-Dingli," "imwarrab," "ma tantx jagħti fil-għajn"), u l-atmosfera ta' dlam u waħx ("b'dawl ta' kandilabri jnewnu," "Għall-ħabta tal-għabex," "ġliba rġiel waħxin"). In-novella "Ġrajja Maltija ta' Meta l-Maltin Kienu Iżjed Fidili" tmur lura fi żmien Toni Bajada u Ċejlu Tonna kemm permezz tal-karattri storiċi kif ukoll permezz tar-reġistru storiku-romantiku li tħaddem, iżda b'mod brikkun iddeffes f'dan il-perjodu s-superstizzjoni ta' żmien

Mamo dwar l-Istricklandjani li kienu nies tas-setta qegħdin itiru billejl. Dan tagħmlu meta tirrakkonta kif il-protagonist "Żeppi bin Majsi ta' Filumen […], raġel tal-qiegħa, li oħtu kienet ħassiela mal-barba ta' Toni Bajada" juri li hu raġel "b'qawwa u kuraġġ liema bħalu" billi jilqa' t-talba ta' martu biex "f'dik il-lejla storika" jmorru jorqdu fuq il-qiegħa minħabba s-sħana. Matul dan il-ġest ta' eroiżmu burlesk, Żeppi fil-fatt jindarab fatalment, u n-narratur jispjega l-kaġun tal-mewt tiegħu b'din it-taħlita ta' reġistru storiku-romantiku u teatralità żuffjettuża:

> […] dawk l-irġiel koroh tad-dejr kienu tas-sette tassew u waqt li taru u kienu għaddejjin fl-ajru jdoqqu u jżengru waqgħetilhom karkura minn sieqhom u appuntu ġiet dritt-dritt fuq ngħas l-isfortunat, l-imsejken, il-beżżul Żeppi: fetħitlu xaqq daqs qasma f'dulliegħa.

Bit-tqegħid ta' mument storiku f'ieħor, logħob anakronistiku li Mamo sikwit iħaddem bħala għodda satirika, ir-rakkont jiġġenera insinwazzjonijiet niggieża mingħajr il-ħtieġa li n-narratur ikun espliċitu fl-ironija tiegħu. Din mhix ġrajja Maltija ta' meta l-poplu kien aktar fidil, kif iwiegħed it-titlu, iżda hija żuffjett bis-superstizzjonijiet li l-awtur għex fosthom, u li b'ironija qegħdin jitpoġġew f'perjodu storiku aktar fidil, fejn jixirqilhom ikunu. Dan l-anakroniżmu ironiku jassumi l-leħen provinċjali billi jinqeda kemm bid-djalett ("kienu tas-sette tassew") kif ukoll bil-pleonażmu provinċjali ("l-isfortunat, l-imsejken, il-beżżul Żeppi"). F'waqtiet bħal dawn, ir-rakkont satiriku ma jirriproduċix l-istorja, iżda jżarma s-sekwenza kronoloġika tal-perjodi tagħha biex jerġa' jgħaqqadhom skont sekwenza ironika li tipproduċi ħarsa kritika lejn l-istorja. L-effett satiriku jinħoloq mhux b'sarkażmu dirett, iżda b'nisġa intelliġenti bejn ir-reġistru storiku-romantiku, is-sehem tal-eroj veri tal-passat, l-imġiba ordinarja ta' Żeppi, martu, u ibnu meta jorqdu fuq il-qiegħa, is-superstizzjoni dwar l-Istricklandjani, id-drawwiet diskursivi provinċjali ta' żmien Mamo, u l-anakronija. L-awtur jiġġenera kumment satiriku bil-mod oriġinali kif jirriintegra dawn ir-reġistri, il-perjodi, il-karattri, u l-avvenimenti li ġejjin minn sorsi storiċi u letterarji differenti, ħila li setgħet tinbena biss minn bniedem li kien qara ħafna, bena repertorju ta' lingwaġġi, u tgħallem jinseġ il-ħjut tagħhom f'disinn ġdid.

Wieħed jista' jsaħħaħ dan l-argument – jiġifieri li s-satira ta' Mamo tfornina b'mod ironiku kif nerġgħu nikkonfiguraw l-istorja aktar milli b'għarfien sempliċi tal-fatti storiċi – billi josserva wkoll it-tilwima intertestwali li Mamo joħloq bejn ir-rakkont satiriku tiegħu u r-rakkonti storiċi-romantiċi ta' Ġużè Muscat

Azzopardi. Ir-referenza għall-eroj Toni Bajada u Ċejlu Tonna hija wkoll aċċenn għal żewġ xogħlijiet magħrufin ta' Muscat Azzopardi, u allura għal stil narrattiv serju u gravi li sa żmien Mamo kien stabbilit biżżejjed biex isir vittma tal-parodija, kif jixhdu frażijiet bħal: "b'qawwa u kuraġġ liema bħalu" u "f'dik il-lejla storika." L-aċċenn għall-eroj eponimiċi ta' Muscat Azzopardi hu għalhekk mekkaniżmu letterarju li jġib biswit xulxin żewġ metodi rakkontattivi kif wieħed jippreserva l-ġrajjiet tal-imgħoddi: jew bil-gravità storiku-romantika jew bil-parodija satirika (tal-istess gravità). Ir-rivalità intertestwali bejn dawn iż-żewġ ġeneri tiżvela kemm Mamo kien sensittiv lejn perċezzjonijiet differenti tal-imgħoddi mibnija skont metodi narrattivi distinti minn xulxin, iżda wkoll minsuġin ma' xulxin b'konnessjonijiet parodiċi. L-istess rivalità intertestwali tidher saħansitra f'*Ulied in-Nanna Venut fl-Amerka*, fejn il-parodija bir-repertorju erojku ta' Muscat Azzopardi issa għandha, hi wkoll, il-qisien ta' rumanz sħiħ. Is-silta mir-rumanz li ssegwi, magħżula minn Oliver Friggieri bħala eżempju ta' "ironija kontra t-trattament ta' xi persunaġġi fir-rumanzi storiċi",[4] telenka l-eroj eponimiċi ta' Muscat Azzopardi f'diskors parodiku li fl-aħħar jistagħġeb bil-kwantità tagħhom:

> L-istorja hija storja, u mbagħad għaliex tistagħġbu mix-xejn? Toni Bajada għamel għeġubijiet tant minn nitfa ta' baħri bidwi fi żmien il-ġfien, qata' tant widnejn ta' Torok sa ma qatgħulu tiegħu, għaġeb għax Girgor tagħna jittanta l-impossibbli bħal Marconi tas-seklu għoxrin? U Pawlu Xagħra, u Ċejlu Tonna, u Luqa, u issa Nazju? (44)

Il-kumplessità teknika tal-metodu satiriku tidher sew fit-tlaqqigħ bejn il-komponenti eteroġenji li ssemmew sa issa – il-gost imħallat mal-istmerrija, il-vuċi tal-karattri mħallta mal-vuċi tan-narratur, l-avveniment storiku ta' perjodu spustat f'perjodu ieħor bi ġrajja banali, u r-rivalità intertestwali bejn rappreżentazzjonijiet narrattivi differenti tal-imgħoddi li fin-novelli ta' Mamo jidħlu f'kunflitt. Dawn il-komponenti kuntrastanti jistgħu, f'waqtiet, jinħallu minn nisġa waħda biex, bħall-kalejdoskopju li jibdel id-disinn tal-biċċiet ġo fih mal-inqas ċaqliqa, jistrieħu f'arranġament ġdid ta' kuntrasti u ironiji. Naħseb li dan il-potenzjal ta' konfigurazzjoni dejjem imġedda tal-komponenti eteroġenji tas-satira tiegħu jiddistingwi lil Mamo bħala kittieb.

Il-karattru versatili tas-satira jispikka meta l-idjoma storiku-romantika li tintroduċi lil Toni Bajada u Ċejlu Tonna fir-rakkont "Ġrajja Maltija ta' Meta l-Maltin Kienu Iżjed Fidili" tinbidel għal għarrieda f'idjoma ġurnalistika

li tippreżenta fatt veru ta' żmien Mamo. Biex jenfasizza l-fattizzi jbeżżgħu tal-irġiel li donnhom ħerġin mir-rumanzi ta' Muscat Azzopardi, in-narratur f'mument minnhom iqabbilhom mal-ħarsa kerha ta' sid il-bini li, b'liġi ġdida li ħarġet fi żmien Mamo, kien ġie pprojbit milli jgħolli l-kera minn jeddu. B'inverżjoni parodika, il-kronaka reali ta' sid il-bini hawnhekk qiegħda tintuża bħala similitudni (jiġifieri bħala suppliment letterarju) li ssaħħaħ ir-rakkont melodrammatiku li bih il-poplu għadu jipperċepixxi d-dinja madwaru. Fi kliem ieħor, ir-realtà attwali tal-għoli tal-kera ironikament tillustra l-istagħġib u l-istħajjil melodrammatiku li fis-silta qiegħed jingħata prijorità żeblieħa, tant li jsir ir-reġistru predominanti fil-vuċi tan-narratur. B'konsegwenza, it-taħlit ta' reġistri narrattivi differenti joħloq inverżjoni fil-modi kif ir-realtà għandha tiġi artikulata: bil-gravità storiku-romantika li b'żuffjett tippredomina fir-rakkont u b'referenza inċidentali jew każwali għaċ-ċirkustanzi ekonomiċi veri ta' żmien l-awtur (l-għoli tal-kera).

Ir-rakkont ta' Mamo sikwit ma jindikax liema waħda minn dawn l-artikulazzjonijiet tar-realtà hija preferibbli, u jħallihom ħjut inseparabbli ta' rakkmu wieħed. Hi fin-natura tal-kittieb satiriku li jgħaqqad flimkien iż-żuffjett stilizzat u l-ġrajja storika, l-artifizju letterarju u l-kronaka ġurnalistika, l-istil grottesk u r-referenzi reali. U kultant, bħalma jseħħ fil-kwotazzjoni preċedenti, Mamo jerfa' spazju verament żgħir għall-kumment ġurnalistiku jew fattwali tan-narratur, biex iħalli wisa' ħafna akbar għar-reċtar żeblieħi tad-diskors popolari. Hu minnu li s-satira ma tistax tabbanduna ċ-ċirkustanzi storiċi ladarba trid iġġib il-vittmi tagħha mir-realtà;[5] iżda titlef l-effett distintiv tagħha jekk ma tirrakkmax ir-referenzi reali bil-ħjut karnivaleski tal-parodija, tal-karikatura, tal-grottesk u tal-inverżjoni bejn il-mistħajjel u l-veru. Id-definizzjoni tas-satira bħala "interazzjoni enerġetika bejn il-fatt u l-finzjoni" minn William Kinsley, u l-elaborazzjoni ta' Test li s-satira tirnexxi l-aktar fejn l-aspett fittizju tagħha jintiseġ sfiq mad-dinja reali 'l hinn mill-finzjoni,[6] ikomplu jixhdu li f'dan il-ġeneru narrattiv il-ħjut storiċi diġà magħrufin mill-qarrejja tal-ġurnali kontinwament qegħdin jinħadmu f'rakkmu akbar ta' żuffjett u travestija, tant li l-ħarsa tal-qarrejja rari tiffoka fuq disinn permanenti jew tadotta perspettiva suprema.

Hemm ħafna aktar mumenti narrattivi f'Mamo li jeżemplifikaw dan it-tlaqqigħ kalejdoskopiku ta' reġistri differenti. Ngħidu aħna, fir-rakkont "Leħħ ta' Ħsebijiet" l-esklamazzjoni "ġiżumarija" hija mleħħna min-narratur, daqslikieku dan qiegħed hu nnifsu jġarrab il-biża' superstizzjuż mill-emigrant Malti, mistħajjel bħala bniedem li jista' jagħmel xi magħmul lil ġemgħa nisa billi jiġbor ix-xagħar li jaqa' minn rashom u jieħdu miegħu lejn it-Tuniżija,

pajjiż li għall-ġemgħa jinstema' misterjuż u mbiegħed. Il-qarrejja malajr jintebħu, madanakollu, li t-ton superstizzjuż u l-arja kollha apprensjoni tal-kelma "ġiżumarija" aktar jixirqu lin-nisa milli lin-narratur, li fil-fatt qiegħed jinfilsa d-diskors tagħhom fir-rakkont tiegħu dwar imġibithom. Dan ikompli jiġi affermat meta l-qarrejja jagħrfu li s-silta b'din l-esklamazzjoni hija, fil-fatt, indirizz fit-tieni persuna lill-emigrant prospettiv, li n-narratur qiegħed jittrattah bħallikieku hu ħabib intimu tiegħu, iżda li fl-istess waqt qiegħed ikellmu bir-reġistru u bit-ton ta' dawk li jibżgħu minnu. Is-silta hi din:

> Kulħadd iħares lejk minn taħt b'ħarsiet tal-għaġeb u jibża' minnek b'biża' misterjuż, li għandu minn tal-Fatati u l-Ħarsien, l-aktar nett in-nisa b'għajnejhom miftuħin li ma jarmux xi xagħar minn rashom barra t-triq, int tiġbru u bih ġiżumarija tagħmlilhom xi magħmul hemm f'dik Tuneż.

Anki hawn tispikka l-ambivalenza tipika tan-narratur satiriku li b'żuffjett teatrali jadotta r-reġistru superstizzjuż tan-nisa bla ma jikkundannah, waqt li jirnexxilu jibqa' jitħaddet mal-emigrant, il-kaġun tal-biża', bi ħbiberija intima.

L-element teatrali tas-satira jġiegħel lil Jean Weisgerber jikkummenta li fil-proċess satiriku dejjem hemm narratur li jitla' fuq il-palk mal-karattru ssatirizzat, waqt li l-awtur jibqa' moħbi fil-kwinti bħallikieku hu d-direttur teatrali, u l-qarrejja jattendu għall-ispettaklu mill-platea.[7] Weisgerber jikkummenta wkoll li, minħabba dan ir-reċtar tad-difetti umani, il-qarrejja tas-satira jridu weħidhom jaslu għal "*the opposite good*" waqt li jissieħbu mat-teatralità kollha vizzji.[8] Imbuttat mid-dinja tal-bluha umana daqskemm hu attirat lejha,[9] u dejjem miexi lejn ir-raġuni permezz tal-imġiba irrazzjonali,[10] in-narratur satiriku jasal fid-destinazzjoni tiegħu billi jassumi ħafna rwoli kunfliġġenti, li waqt ir-rakkont ma jidħlux f'relazzjoni paċifika ma' xulxin.

Din it-travestija eteroġenja rari tippermetti li l-vuċi tan-narratur tkun konsistentement riformista jew li fiha tippredomina bixra moraleġġjanti. Fi kliem Ben Parsons, is-satira wriet sa mit-tradizzjoni Medjevali tagħha, "l-abbiltà li tkun sportiva aktar milli riformattiva, u dispreġjattiva aktar milli sempliċiment kostruttiva".[11] Parsons juri kif mill-qedem in-natura rvelluża u frattarjuża tal-ġeneru satiriku tħalltet sew mal-għan didattiku u riformista li ġieli ngħata prijorità żbaljata fil-kritika tagħha. "Ta' min jinnota wkoll," ikompli jistqarr, "li l-istudjużi Medjevali ma żviluppawx mod kif jisseparaw il-possibbiltajiet didattiċi tas-satira minn dawk żuffjettużi, iżda kienu kuntenti

jħallu dawn il-funzjonijiet differenti f'koeżistenza".[12] L-abbiltà tal-kittieb satiriku tidher fil-mod kif jiġġenera ċ-ċanfira soċjali tiegħu billi jissieħeb ma' karattru abbużiv jew iblah li, kif ġie lmentat kemm-il darba, jista' anki jisseduċi u jikkorrompi, minflok jgħallem, bil-wirja umoristika tal-vizzji li jaħkmuh.

Il-funzjonijiet jinbidlu, qarrieqa, saħansitra riversibbli tan-narratur satiriku huma r-raġuni għaliex il-ġeneru jista' jqanqal reazzjonijiet kritiċi kuntrarji anki fostna. Fid-daħla tiegħu, Mark Vella jipproponi li Mamo qiegħed iħares b'antipatija lejn il-karattri tiegħu li, b'mod umoristiku kemm trid, dejjem jispiċċaw ħażin – mejta, midruba, jew umiljati.[13] Dan il-kliem jikkontesta d-definizzjoni tradizzjonali ta' Friggieri dwar kif Mamo jippreżenta l-praspar umiljanti tal-karattri tiegħu b'simpatija u b'gost. Skont Vella, hemm aktar xhieda ta' "qrusa" li biha l-kittieb "inaddaf lis-soċjetà minn [...] elementi retrogradi." Jidhirli li fil-fatt hu t-tlaqqigħ flimkien ta' dawn is-sentimenti opposti – it-trattament umiljanti, traġiku, u dispreġjattiv fuq naħa u t-trattament aktar ċajtier, karnivalesk, u attraenti fuq l-oħra – li jagħmel lis-satira irriduċibbli għal attitudni waħda, u allura unika bħala strateġija ta' rakkuntar. Hu għalhekk li d-daħka bl-imġiba tal-karattri qatt mhi mbiegħda wisq mill-mewta assurda li biha l-awtur ġieli jtemm il-bluha – altrimenti dejjiema – tagħhom. Mamo, wara kollox, kien għex f'intimità bikrija mad-dinja mġewħa u superstizzjuża li mbagħad beda jissatirizza, u din l-intimità bilfors ġegħlitu jmelles b'idu l-waħda l-istess ħajja li beda jigref b'idu l-oħra. Friggieri jindika din l-antiteżi tipika tas-satira meta jistqarr li f'*Ulied in-Nanna Venut fl-Amerka* Mamo "jinqeda biċ-ċajta biex joħroġ, imqar jekk bil-moħbi u b'mod miftiehem, il-qrusa tal-qagħda kollha".[14]

Ir-reċtar umoristiku tal-vizzji provinċjali fil-fatt għandu sehem vitali fl-għadab satiriku. B'dan ir-reċtar, Mamo seta' jistmerr aspetti sħaħ mill-għajxien tal-bniedem raħli mingħajr ma jtemm l-affezzjoni lejh. Seta' wkoll jintensifika r-rabja lejn il-manjieri baxxi u l-kredulità baħnana ta' dan il-karattru, sewwasew billi jħaddem forom ta' attrazzjoni li ma jħallux lill-qarrejja jdawru wiċċhom 'l hinn mid-dehra baxxa, imġewħa, żdingata, u superstizzjuża tal-protagonisti. Dan it-tisħib umoristiku mal-istmerrija lejn il-vizzji provinċjali jqanqal sentiment sofistikat li jimraħ bejn il-faxxinu u l-istkerrih, kompromess emottiv li jrid joħroġ waħdu mit-tlaqqigħ tal-elementi eteroġenji tas-satira.

Kif josserva John R. Clark, il-kittieb satiriku ma jaħfirhiex lir-reġistru tal-boloh, iżda meta jiċċensurah irid bilfors itella' wirja affaxxinanti tal-ilsna ta' Babel.[15] B'mod simili, l-insinwazzjonijiet ironiċi ta' Mamo donnhom jinbtu aċċidentalment mit-tlaqqigħ kaotiku u divertenti bejn l-ilsna ta' Babel.

Anki meta jitqies vizzju diskursiv wieħed, bħall-metateżi, l-inferenzi ironiċi mhumiex mistqarra min-narratur daqskemm milmuħa mill-qarrejja waqt li qegħdin jorjentaw ruħhom bejn għadd ta' reġistri u ilħna f'kunflitt kaotiku. Fil-ġrajja "Is-Saħħa tal-Maltin," in-narratur pereżempju jirrakkonta li "Ġiet il-karozza tal-bonanza (kif tgħidilha z-zija Roż), ġabritu u iġri malajr għall-isptar." Waqt li l-kliem fil-parentesi jixhed li n-narratur jaf jiddistingwi bejn it-tlissin provinċjali u t-tlissin standard tal-kelma "ambulanza," xorta waħda jagħżel ir-reċtar żuffjettuż bid-diskors taz-zija Roż. Madanakollu, bejn it-tlissin żbaljat u l-evokazzjoni korretta tal-istess kelma, il-qarrejja ma jagħrfux biss kunflitt bejn żewġ reġistri, iżda jintebħu wkoll bir-relazzjoni ironika fuq il-livell semantiku. Is-sinifikat tal-kelma mlissna "bonanza," jiġifieri abbundanza ta' ġid u risq tajjeb, jaħbat mas-sinifikat inkompatibbli tal-kelma proprja li kellha tingħad, "ambulanza," bl-inferenza tagħha ta' diżgrazzja u allura ta' xorti ħażina. Kif se juru l-eżempji li jsegwu, l-ilsna ta' Babel fir-rakkonti ta' Mamo sikwit jiġġeneraw insinwazzjonijiet kuntrastanti ta' din l-għamla, għad li aktar serji fl-implikazzjonijiet tagħhom mill-kuntrast semantiku fl-eżempju preċedenti. Dawn il-konfigurazzjonijiet ironiċi mhux dejjem jintlemħu minnufih, sewwasew għax il-qarrejja jistgħu jkunu affaxxinati b'disinn kalejdoskopiku momentarju li jaljenahom minn konfigurazzjoni ironika aktar serja b'ċaqliqa żgħira tal-istess frammenti diskursivi.

Fir-rakkont "Luretu Bin Benjamin fil-Meetings tan-Nazzjonalisti," il-galoppin Nazzjonalist li jilmenta "Jien għalfejn ġejt fid-dinja? Għal mitingsijiet biss?" fl-aħħar jistqarr li ma jridx jgħajjat "viva l-lingwa ta' Tanti," u minnufih jittradixxi l-iskop pro-Taljan tas-*slogan* politiku billi jibdel il-lingwa ta' Dante fil-lingwa ta' individwu Malti (Tanti), jiġifieri fil-Malti. Wieħed jista' jilmaħ ukoll l-insinwazzjoni aktar fina li ladarba mar għal *meeting* Nazzjonalista, dan verament ma jridx ifaħħar il-lingwa Maltija ta' Tanti (irid ifaħħar it-Taljan ta' Dante). Il-karattru, bħalma tipikament jiġri fis-satira, ma jafx b'dawn l-insinwazzjonijiet li qiegħed jiġġenera, u li jwettqu l-uniku progress fir-rakkont satiriku: progress fil-ħarsa inkwiżittiva tal-qarrejja li jagħrfu l-ironija tal-qagħda tal-karattri aktar mill-karattri nnifishom. Fir-rakkont "F'Tarf il-Mazzita ż-Żbiba!" wieħed mill-ġemgħa li inġustament tikkundanna lil Kalċidon wara mewtu jistqarr li wara kollox "kien marid bl-attakki tal-poplusija!" F'din il-metateżi jinstema' l-kliem "l-attakki tal-poplu," bħallikieku Kalċidon marad b'dawn l-attakki wkoll li akkumpanjaw il-puplesija tiegħu, u li huma l-mira tal-ironija satirika tar-rakkont. Fir-rakkont "Fl-Aħħar Alla Laħqu!" wieħed mill-kelliema li jitħaddtu fuq l-għomor twil ta' Feliċjan isemmi t-twelid tiegħu

nhar "Sen Bertilmewt," u jsegwi l-ħoss aċċidentali tal-kelma "mewt" b'referenza għax-xahar iddedikat lill-erwieħ ("fix-xahar tal-Qaddisin killhe"). Meta jitqies li dan ir-rakkont hu dwar ġemgħa qiegħda tistqarr li Alla laħaq lill-mejjet Feliċjan, bniedem ta' ruħ tajba iżda li żamm ma' Strickland, jibda jingħaraf kif il-vizzji diskursivi ta' din il-ġemgħa diġà jorbtu l-erwieħ qaddisa mal-mewt, u jantiċipaw b'mod inkonxju r-rabta paradossali bejn ir-ruħ tajba ta' Feliċjan u l-ħaqq ta' Alla li fl-aħħar ikkastigah. Vizzji diskursivi bħal dawn jiżvelaw ġemgħa provinċjali li bla ma taf qiegħda toħloq il-limiti u l-assurditajiet tad-dinja li tabita fiha, ġemgħa li tikkonferma l-massima ta' Ludwig Wittgenstein dwar kif "il-limiti tal-lingwa tiegħi jfissru l-limiti tad-dinja tiegħi".[16]

Meta Mamo jsejjaħ l-ilsna kollha ta' Babel f'daqqa, dejjem tfeġġ xena ffullata, karnivaleska, storbjuża, u diżordinata ta' kelliema, li fosthom l-ebda identità ma tippredomina biex torkestra lill-bqija tal-ilħna lejn xi stqarrija moraleġġjanti. Dawn l-ilħna, li rari jiġu attribwiti lil karattri distinti, jew li joriġinaw minn karattri bl-istess isem (ngħidu aħna, il-varjanti tal-isem Nikola fir-rakkont "Nikol u Kola tas-Siġġiewi fil-Miter tal-Bombi"), jintegraw ruħhom mar-rakkuntar, jinterrompu lil xulxin u lir-rakkont bl-istess faċilità, u jwettqu wirja ta' stagħġib, djalett, eliżjonijiet, pleonażmu, u metateżi li sikwit tiġġenera konnessjonijiet ironiċi imprevedibbli bħal dawk imsemmija. L-element polifoniku u kakofoniku tan-narrattiva ta' Mamo ġej mill-fatt li l-awtur iħalli l-interazzjoni vulgari u frattarjuża bejn il-kelliema twettaq weħidha parti ġmielha mill-ġrajja, b'diskors imqanqal fuq suġġett aktarx banali, bi qbiż fin-nofs ta' kelliema differenti, b'tixjir tal-idejn u tagħwiġ tal-wiċċ, u b'ħalf dwar l-irġulija u s-sewwa. B'dan il-mod, id-diżordni u l-paniku bla bżonn fl-ilħna ddrammatizzati sikwit isiru d-dinamika waħdiena tar-rakkont, li ħafna drabi ma għandux żvolġiment fil-qagħda tal-protagonisti tiegħu, iżda mewt, feriment, jew ħarba umiljanti biss. Kif josservaw Brian A. Connery u Kirk Combe, id-diskors satiriku jippreferi jagħti spettaklu kaotiku tal-ħażin milli kumment konklużiv fuqu,[17] u f'konformità ma' din il-konvenzjoni satirika Mamo jħalli l-ispettaklu tad-diskors provinċjali jsir hu waħdu l-qagħda persistenti u d-dinamika tar-rakkont, strateġija narrattiva li tipproċedi b'inferenzi ġodda ma' kull qari minflok b'avvanz fl-istess soċjetà li tiġġenerahom.

Il-prijorità li Mamo jagħti lill-ispettaklu kaotiku tal-ġemgħa titħaddet, dejjem nieqsa minn sustanza argumentattiva kif ukoll minn kull ħjiel ta' razzjonalità, tista' tispjega għaliex anki l-oġġetti u l-avvenimenti ġieli jiġu ppreżentati bħala ħoss kaotiku aktar milli kontenut deskritt jew irrakkuntat. It-tisbita, it-tifqigħa, l-isparatura, id-daqqa, u ħsejjes oħra simili sikwit

jinterrompu r-rakkont tal-ġrajja bi smigħ dirett tal-istorbju tagħha, u jkomplu jikkonsolidaw l-element teatrali tar-rakkont satiriku. L-eżempji abbundanti ta' din it-teknika onomatopejka jippermettu għażla tal-aħjar effetti tagħha. Ngħidu aħna, fir-rakkont "Ħallelin tat-Tiġieġ," il-ħsejjes "Plumm ... plumm ..." flimkien mal-għajjat tat-tiġieġ jinterrompu d-diskors banali taż-żewġ ħallelin li daħlu jisirqu t-tiġieġ minn razzett. Barra minn hekk, dawn il-ħsejjes jissostitwixxu d-deskrizzjoni tal-bidwi qiegħed jispara lejn il-ħallelin, azzjoni li qatt ma tiġi rrakkuntata minkejja li n-narratur kien għadu kemm ta lill-qarrejja deskrizzjoni sħiħa tal-bidwi qiegħed jaqla' "l-ixkubetta minn mal-ħajt, itella' l-grillu u jinnota [lill-ħallelin] minn ġo twejqa qadima." Wara l-ħoss taż-żewġ sparaturi, ir-rakkont isegwi bi frattarija tipika ta' ħsejjes u azzjonijiet, li jisfumaw f'xulxin bħallikieku r-rakkont u s-smigħ attwali tal-ġrajja tiegħu huma esperjenza waħda: "Titjir minn banda, ajma mill-oħra. Il-ġirien jistenbħu, ajjut. Il-feruti ma jistgħux jiġru, sadattant tilħaq il-pulizija u ġġorr lejn l-isptar u mbagħad lejn il-ħabs."

Il-komponenti eteroġenji tas-satira ta' Mamo (l-isfumar f'xulxin tal-gost u tal-istmerrija; it-taħlit ta' leħen in-narratur ma' leħen il-karattri; l-alternanza bejn il-funzjoni rakkontattiva u l-funzjoni teatrali; it-tqegħid ta' mument storiku f'ieħor; il-logħob intertestwali bejn ġeneri narrattivi differenti; u t-tisħib tal-ġrajja rrakkuntata mas-smigħ attwali tal-ħsejjes tagħha) ma jingħaqdux flimkien spontanjament, skont il-ħsejjes u l-azzjonijiet inkonxji tat-triq, iżda stilistikament, skont skemi letterarji maħsuba min-narratur: l-ironija, il-parodija, u l-*innuendo*. Anki l-assurditajiet li jinbtu inkonxjament mill-vizzji diskursivi tal-ġemgħa provinċjali jiksbu grad ogħla ta' ironija meta jissieħbu mal-logħob stilistiku tan-narratur. Is-satira, fil-fatt, tipproċedi billi tkattar l-intensità parodika li tiġġenera hi stess, intensità li biż-żieda tagħha tikkumpensa għall-qagħda statika tal-karattri.[18] Ix-xena ffullata, karnivaleska, u storbjuża tal-ġemgħa provinċjali ta' Mamo, għalhekk, tiġġedded fuq livell stilistiku, bi frattarija kreattiva fil-ħoss u fis-sens tal-kliem. F'dawn il-waqtiet, l-istil deliberatament kaotiku tan-narratur jiġi esegwit b'mod rettorikament ikkalkulat, tant li mid-diżordni apparenti jinbet żvolġiment ironiku li, bħalma ntwera bl-eżempju tal-metateżi, hu aktar sinifikattiv minn bidla fiċ-ċirkustanzi.

Wieħed mill-aħjar illustrazzjonijiet ta' dan hu l-logħob bil-varjanti tal-isem Nikola fir-rakkont "Nikol u Kola tas-Siġġiewi fil-Miter tal-Bombi." Fin-novella jingħataw dawn il-varjanti tal-istess isem mogħti lil Siġġiwin differenti: Kola, Kool, Koola, Nikol, Nikool, u Nik. In-narratur ikompli l-logħba ta' varjanti tal-istess isem, li sa issa diġà għandhom l-insinwazzjoni ironika ta' mentalità

uniformi f'għadd ta' bnedmin differenti, b'espressjonijiet bħal: "Nikol ieħor," "Nikolijiet u Kolijiet oħrajn," "dehru għaddejjin in-Nikolijiet u l-Kolijiet għall-Miter," "Kola minnhom," "sieħbu Nikool l-ieħor," "Dawn it-tnejn fost xi tużżana Nikolijiet oħra," "Kola u Nikol tas-Siġġiewi." Bħallikieku ma jgħoddux biżżejjed ripetizzjonijiet bejniethom, dawn in-Nikolijiet kollha jinġabru, minn kelliem wieħed fosthom li jagħmel talba għall-interċessjoni, taħt il-protezzjoni tal-qaddis patrun bl-istess isem: "San Nikola tal-Vinturi magħne." Iżda issa, aktar milli tinstema' t-talba għall-interċessjoni, tinħass l-ironija ta' talba biex jiżdied Nikola ieħor "magħne." Dan l-ispettaklu bil-ħoss u bis-sens tal-kelma jikxef waħda mill-ħiliet letterarji l-aktar effettivi f'Mamo: il-ħila li juża l-logħob bl-aspetti kollha tal-kelma (is-sens, il-ħoss, il-grammatika, it-ton, u l-bqija) biex, minflok joħloq relazzjoni diretta bejn il-kelma u r-realtà storika, joħloq relazzjoni insinwattiva bejn aspetti lingwistiċi differenti, u b'hekk jiġġenera kumment satiriku fuq ir-realtà storika. Fl-aħħar eżempju, il-kelma "magħne" tinsinwa qaddis patrun li ġie msieħeb fi klikka politika magħmula minn varjanti tal-istess isem (jew varjanti tal-istess mentalità), u din l-insinwazzjoni hija ġġenerata mill-frattarija akustika maħluqa b'dawn il-varjanti.

Il-logħob akustiku bl-isem Nikola jsir aktar karnivalesk meta jitħallat ma' għadd ta' vizzji espressivi tal-poplu: il-metateżi (ngħidu aħna, "miter" flok "*meeting,*" "ċingrofù" flok "ċinema," "tal-Kavlarija" flok "tal-kavallerija"), l-ewfemiżmi (ngħidu aħna, "eqqellum" u "l-legremew"), il-varjazzjoni fil-pronunzja tal-istess kelma mtennija ("Issa jien nof bit-Taljan u mhux Taljol, l-aħwa?"), u għadd bla tmiem ta' eliżjonijiet u pronunzji djalettali. Madanakollu, f'dan l-ispettaklu inkonxju tal-ġemgħa u konxju tan-narratur, il-ħila insinwattiva ta' dan tal-aħħar tibqa' tispikka. Il-frażi tat-titlu "fil-Miter tal-Bombi," pereżempju, tilgħab bis-sens tal-kliem deliberatament, għax tirreferi għall-post ta' *meeting* li seħħ tassew fil-Bombi, kif ukoll għall-għadd kbir ta' ġebel li ntefa' dakinhar, tant li ż-żewġ Nikolijiet protagonisti emmnu li qegħdin fi gwerra bil-bombi. Hawnhekk ukoll jidher spustament minn kitba ġurnalistika li tirreferi għal avveniment reali għal kitba satirika li tiġġenera żvolġiment ironiku ta' dik ir-realtà, permezz ta' logħob semantiku li finalment jibda jinsinwa kif deher il-*meeting* fl-istħajjil ta' żewġ Nikolijiet: miter f'Bieb il-Bombi u miter bil-bombi. Matul ir-rakkont kollu, in-narratur u ġieli anki l-karattri jinqdew b'reġistru ta' ostilità fiżika jew militari li jikkonsolida din l-impressjoni raħlija: "jagħlbuna," "jeħodha kontra," "jgħallaq," "splodiet minjiera," "jisparaw il-fornelli," "Battalja mill-kbar bla ultimatum," "l-Ingliżi, għelbu," "għajta bit-tromba," "kavlarija," "qiegħed jimmira," "bil-kanun

ġejje l-affori," "ibattuna," u "qamet gwerra." Fil-kuntest ta' dan ir-reġistru hu diffiċli ħafna li l-firxa semantika tal-kelma "bombi" tibqa' marbuta ma' Bieb il-Bombi biss. Hu daqstant diffiċli li minn din il-firxa ironika tal-kelma "bombi" l-qarrejja jiksbu biss il-kronaka ta' *meeting* organizzat f'lokalità partikulari, mingħajr ma jiksbu wkoll il-potenzjal ta' għarfien akbar tal-passat, ngħidu aħna, l-implikazzjoni supplimentari li ċerta klassi raħlija kienet tattendi l-*meetings* mingħajr ħjiel ta' x'inhu jseħħ fihom, tant li tħalli l-istħajjil tagħha jfehimha ġrajja oħra ħlief dik li qiegħda sseħħ realment. Hija din il-medjazzjoni ironika mal-imgħoddi li tagħmel lill-istrateġiji satiriċi, fosthom il-logħob bis-sens tal-kliem, mezzi validi ta' għarfien.

Wieħed mill-aħjar eżempji tal-iżvolġiment insinwattiv li joriġina mill-ispettaklu rettoriku tan-narratur satiriku jidher fir-rakkont "Xeni tal-Għada ta' Santa Marija," fejn Nardu ta' Qrempuċa jidħol il-Belt biex iħallas il-qbiela lis-Sur Gawdenz, u waqt li qiegħed jitkellem mas-sinjur fuq il-ħlas Beatrice, implikata bħala mart is-sid,

> ħelwa zokkra, għonqha u dirgħajha bojod fidda, għax qatt ma għażqet fix-xemx, għajnejha jsaħħru b'ħarsa, newlitlu l-kikkra mdiehba bid-daħka f'fommha, tħares lejn il-misluta ta' wedint Nardu, u Nardu jitgħaxxaq bil-ġentilezza u ġmiel u jilgħaq xofftejh (mit-te).

Il-frażi fil-parentesi "mit-te" tikkoreġi lill-qarrejja li, minħabba l-kliem "ħelwa zokkra" li jintroduċi lil Beatrice, bilkemm ma fehmux li Nardu qiegħed jilgħaq xofftejh wara li daq il-ħlewwa tagħha minflok it-te. Madanakollu, l-*innuendo* diġà seħħ, u l-qarrejja issa jagħrfu l-arranġament brikkun ta' deskrizzjoni twila tas-sbuħija femminili li momentarjament tnessi r-reġistru tat-togħma ħelwa li s-silta bdiet u spiċċat bih. Fir-rakkont, din il-ħlewwa delikata hi minsuġa sfiq mal-ħajja xxamplata, imxaħxħa, u mgħażżna li l-familja tas-Sur Gawdenz tgħix, f'kuntrast mal-għaraq, il-ħmieġ, u l-iżdingar tal-bidwi Nardu li ġera lejn il-Belt biex iħallas il-qbiela. Permezz tal-*innuendo*, Nardu jilgħaq xufftejh mill-ħlewwa tat-te, mill-ħlewwa femminili, u b'estensjoni alluživa mill-ħajja mxaħxħa li din il-ħlewwa tirrappreżenta. Naturalment, l-implikazzjoni issa mhix biss li Nardu rari daq it-te biz-zokkor jew id-delikatezza femminili, iżda li rari daq il-livell ta' għajxien li dawn il-ħlewwiet jirrappreżentaw. Mill-ġdid, il-progress narrattiv hawnhekk ma jseħħx bl-avvenimenti tal-ġrajja, li qajla għandhom żvilupp interessanti meta sempliċiment jirrepetu drawwa storika magħrufa tal-bdiewa: li jħallsu l-qbiela l-għada ta' Santa Marija. Il-progress narrattiv iseħħ b'mod vertikali, b'saffi

ġodda ta' implikazzjoni li, minflok joħorġu mill-qari lineari tar-rakkont, jinbtu mill-ispettaklu apparentament kaotiku tal-ħoss u t-tifsir tal-kliem, mill-ħbit bejn l-ilsna ta' Babel.

Eżempju ieħor interessanti ta' dan il-progress insinwattiv fir-rakkont ta' Mamo jinsab fin-novella "Qorti fuq ix-Xejn." It-titlu idjomatiku, li fit-taħdit ordinarju jfisser plejtu fuq ħaġa żgħira, jikseb sa tmiem ir-rakkont ħafna aktar konnessjonijiet ironiċi milli wieħed kien jipprevedi. U kull konnessjoni ġdida timmodifika l-istampa ta' ġemgħa raħlin li n-narratur qiegħed josserva. Huma qabda rġiel li mill-bidu jassumu d-dehra ta' "neguzjanti minn kull raħal." Iżda l-affari kollha "għajjat," "frattarija," u "għaġeb" li sseħħ bejn dawn l-irġiel mhix in-negozju ta' "bastiment qoton mill-Eġittu," li fi kliem in-narratur kien aktar jixraq lis-saħna tal-kliem bejniethom. In-neguzjanti fil-fatt qegħdin jilletikaw – min bħala xerrej, min ħuttab, u min bejjiegħ – fuq il-bejgħ ta' fenka biex b'hekk "idabbruha" u jitrejqu f'nofsinhar. Madanakollu, il-ġlieda li tinqala' bejn sid il-fenka, Frenġesk, u dak li jrid jixtriha, Wiżu, tintemm bil-fenka maħruba u Frenġesk l-isptar, ferut b'sikkina. Matul il-ġrajja, il-frażi "Qorti fuq ix-xejn" takkumula dawn is-sinifikati differenti: minn tifsira idjomatika ta' plejtu għalxejn, għal sens ta' affari fuq oġġett li verament ma jiswa xejn (fenka), imbagħad għas-sens tat-telfa anki ta' dan l-oġġett li ma jiswa xejn meta l-fenka taħrab, u fl-aħħar għas-sens litterali ta' bniedem (Wiżu) li jispiċċa l-qorti u l-ħabs minħabba tilwima fuq, appuntu, xejn. L-idjoma "qorti fuq ix-xejn" kisbet finalment is-sens aktar realistiku u gravi ta' bniedem li verament spiċċa quddiem il-ġustizzja fuq nuqqas ta' gwadann, u dan is-sens litterali hu l-oppost tal-impressjoni oriġinali li ta t-titlu: is-sens ta' għaġeb fuq ċirkustanzi li mhumiex gravi. Il-mekkaniżmi użati minn Mamo biex jimmodifikaw is-sens tal-kliem – l-*innuendo*, il-paronomasja, u l-ironija – sikwit ikabbru l-għarfien tal-faqar u tal-injoranza soċjali b'dan il-mod rettoriku, jiġifieri b'wirja tal-inġenjożità lingwistika tan-narratur li simultanjament tqanqal faxxinu bil-logħob divertenti tar-reġistri mħaddma.

Meta Mamo jsejjaħ l-ilsna kollha ta' Babel f'daqqa u jilgħab bil-ħoss, bit-tifsir, u bl-idjoma tal-ilsien Malti, madanakollu, l-effett qatt ma jieqaf f'wirja tal-inġenjożità implikattiva tiegħu. 'L hinn minn din il-wirja, l-effett hu l-ħolqien ta' skrutinju soċjali li jikber mal-implikazzjonijiet u mal-konnessjonijiet ironiċi li jikkaratterizzaw is-satira tiegħu. Dan l-iskrutinju soċjali għadu validu sal-lum għax jista' jitħaddem 'l hinn mill-qagħda storika li l-awtur issatirizza. L-impatt letterarju li għad għandhom in-novelli ta' Mamo mhux ġej mir-riformi soċjali li hu inkoraġġixxa, iżda li fir-realtà seħħew minħabba fatturi ekonomiċi u

politiċi mbiegħda mill-kitba letterarja tiegħu. In-novelli għad għandhom impatt minħabba l-mod kif l-*innuendo*, il-paronomasja, l-ironija, flimkien ma' forom oħra ta' logħob bil-kliem, għadhom sal-lum iwettqu riforma fil-mod kif aħna niskrutinizzaw lis-soċjetà madwarna. Kull riforma soċjali, wara kollox, trid tibda minn riforma fl-għajn li qiegħda tħares lejn is-soċjetà, u s-satira teduka qabelxejn din il-ħarsa.

Din it-taqsima ttrattat l-elementi eteroġenji li minnhom tinbena s-satira ta' Mamo: is-simpatija mżewġa mal-antipatija, id-diskors tal-ġemgħa assimilat mil-leħen tan-narratur, ir-reċtar imħallat mar-rakkuntar, il-mistħajjel sfumat fil-veru, l-ispustament anakronistiku ta' mument storiku f'perjodu ieħor, il-logħob intertestwali bejn ġeneri narrattivi differenti, ir-rakkuntar tal-ġrajja ttrasformat fis-smigħ onomatopejku tal-ħsejjes tagħha, u l-logħob bil-kliem mibdul f'insinwazzjoni ironika jew f'sens litterali serju. Fil-fatt, fl-istorja letterarja tal-ġeneru satiriku hemm allużjoni bikrija għal din id-diversità eteroġenja. Il-frażi Latina "*satura lanx*," li minnha ġejja l-kelma "satira," kienet tfisser platt mimli b'varjetà ta' frott u ġwież, taħlita ta' ingredjenti li qegħdin ifuru 'l barra mir-reċipjent tagħhom. Fl-istess perjodu Klassiku, is-satirista Juvenal kien diġà tant milqut mill-karattru varjabbli u versatili tas-satira li laqqamha "farraġni," kelma li wkoll tfisser taħlita mgerfxa ta' ġwież. F'Mamo wkoll, jidhirli, tinħass din il-kwantità ta' elementi eteroġenji li dejjem qegħdin ifuru 'l hinn mill-konfini dojoq tan-novella, u bħallikieku qegħdin jistiednu lill-qarrejja għal taħlita rikka ta' togħmiet.

Il-konnessjoni Medjevali bejn is-satira u l-imġiba estravaganti fis-Saturnalia, il-festa li fiha l-obbligi morali u ċivili jillaxkaw,[19] tixhed rabta oħra qadima, din id-darba bejn is-satira u l-kuntest brijuż u frattarjuż taċ-ċelebrazzjoni festiva. Din il-burdata ċelebrattiva minn daqqiet tippredomina fil-kitba satirika, sakemm tinħass qiegħda taħkem saħansitra s-sengħa rettorika u stilistika tal-kittieb. Is-sensibilità rfinuta li kellu Mamo lejn id-diskors provinċjali fil-fatt laqqgħetu mal-potenzjal semantiku u akustiku tal-kelma Maltija bħala qabelxejn spettaklu, kif rajna. B'konsegwenza, il-pinna tiegħu sikwit tibdel il-kelma f'ċelebrazzjoni festiva ta' reġistri jew f'orkestrazzjoni divertenti ta' ħsejjes anki fejn il-kelma ma tkunx ġejja mill-fomm raħli. Ix-xhieda letterarja ta' dan tinsab f'dawk il-waqtiet meta n-narratur ta' Mamo jibda jilgħab bil-paronomasja, bl-ironija, u bl-*innuendo*, flimkien ma' effetti akustiċi bħar-ritornell, l-onomatopea, l-assonanza, u r-rima, biex ikompli l-ispettaklu tat-taħdit provinċjali fuq livell estetiku, bħallikieku l-ħila rettorika tan-narratur issa nġarret mill-burdata farseska tat-taħdit kollokwiju.

Biżżejjed wieħed jaqra l-ewwel sentenza tar-rakkont "Ta' Rasu Iebsa," biex jara dawn l-elementi rettoriċi u akustiċi f'taħlita spettakulari:

> Mela Mikiel bin Mikiel, li kienu xtrawlu wiżna kittien, u għażluhielu rqajqa rqajqa bħall-gumma tal-iġfien, u li meta kien għadu tfajjel laqqmuh bl-isem qsajjar Kejli, kien rasu iebsa wisq, rasu ħaġra żonqrija, stinat.

Il-parodija b'derivazzjoni patronimika li tibqa' fl-istess isem ("Mikiel bin Mikiel") biex timplika staġnar fl-istess mentalità, l-assonanza bil-vokali "ie" ("Mikiel," "kienu," "kittien," "għażluhielu," "iġfien," "kien") li b'mod analoġiku donnha trid tibqa' fl-istess ħoss, il-funzjoni ornamentali tar-rima femminili ("kittien" u "iġfien"), id-dettall banali fuq il-missier li jingħaraf għax hu dak li xtrawlu wiżna kittien u barmuhielu bħall-ħbula tal-iġfna, u l-pleonażmu ("rasu iebsa wisq, rasu ħaġra żonqrija, stinat") – dawn mhumiex xejriet li jwasslu lill-qarrejja għall-identità ta' Mikiel. Huma ċelebrazzjoni karnivaleska u żuffjettuża bil-potenzjal akustiku u semantiku tal-lingwa provinċjali. L-ewwel sentenza tar-rakkont, li suppost qiegħda tintroduċi lill-protagonist, qiegħda fil-fatt turi l-ħila rettorika tan-narratur, li jirrakkonta b'taħlita farseska u ffullata ta' elementi mit-taħdit raħli, biex jiġġenera insinwazzjonijiet ta' staġnar u banalità fl-istess ġemgħa li tinqeda b'dawn il-formuli popolari ta' diskors.[20]

Griffin josserva kif matul ħafna perjodi letterarji ngħatat prominenza lill-aspett rettoriku tal-ġeneru satiriku, b'wirja tad-dehen, l-intellett, u t-talent verbali tas-satirista. Eżempju wieħed magħruf mill-Medju Evu, *The Praise of Folly* ta' Erażmu, juri kif fis-satira l-parodija b'diskors formali kienet titħallat mal-wirja tgħammex tat-talent rettoriku tal-kittieb, sakemm il-qarrejja draw ma jarawx kuntradizzjoni bejn ir-rettorika lelliexa u s-serjetà.[21] Jekk, kif ingħad qabel, il-ħjut storiċi diġà magħrufin mill-qarrejja ta' żmien Mamo kellhom jinħadmu mill-ġdid f'rakkmu akbar ta' żuffjett, ironija, travestija, u logħob rettoriku, allura jinftiehem aktar il-kumment ta' Test: li s-satira tgħaqqad flimkien l-aggressjoni, il-logħob, id-daħk, u l-ġudizzju.[22] Dawn l-osservazzjonijiet jispjegaw ħafna mit-teknika letterarja li Mamo għażel bħala medju narrattiv li jittrażmetti mhux daqstant il-qagħda storika ta' żmienu, imma mod rikk u innovattiv kif inħarsu lejha b'għajn kritika. Il-qarrejja tiegħu ma jitpoġġewx fi storja maqfula fi żmien partikulari, iżda fil-potenzjal ta' għarfien dejjem akbar ta' dik l-istorja permezz ta' għodod ġodda ta' komprensjoni li se jipproblematizzaw u jkabbru s-sinifikat tagħha. U bħas-"*satura lanx*," il-mekkaniżmi letterarji u l-għodod ta' komprensjoni li jgħaqqad flimkien l-awtur ġieli jfuru 'l barra saħansitra mir-reċipjent tagħhom – ir-rakkont qasir – biex jagħtu firxa ta' insinwazzjonijiet ħafna ikbar mill-konfini narrattivi mnejn oriġinaw.

Is-Superstizzjoni bħala Eżempju ta' Kontenut Satiriku

L-aspetti satiriċi analizzati fl-aħħar taqsima jistgħu jagħtu l-impressjoni żbaljata li s-satira tittraskura l-kontenut f'ġieħ it-talent rettoriku tas-satirista. Madanakollu, il-kitba epistolari u ġurnalistika ta' Mamo, bit-temperament mgħaddab u urġenti tagħha, tixhed l-impenn tiegħu biex ixandar kontenut ideoloġiku ċar u qawwi. Fl-artiklu "Il-Belliegħa tal-Maltin" li deher f'*Il-Ħmar* tal-1 ta' Ġunju, 1921, Mamo jħambaq kontra l-awtoritajiet li jħajru lill-poplu ordinarju jemigra mingħajr ma jikkultivaw fih identità nazzjonali; u fl-ittri kollhom korla miktubin minn Lixandra, jitmasħan fuq l-abbandun hemmhekk ta' Manwel Dimech, u fuq il-qagħda miżerabbli tal-ħaddiema bla mexxej fil-gżejjer Maltin.[23] L-istess jista' jingħad għat-tema tal-ħaddiem Malti mħolli fid-dlam, li Mamo ddeklama fuqha f'għadd ta' artikli u ittri, fosthom l-ittra ta' Ġunju 1922, mibgħuta minn Londra lill-ġurnal tal-emigranti Maltin fl-Amerika, *Il-Malti Amerikan*.[24] L-istampar regulari ta' materjal ideoloġiku bħal dan jikxef bniedem li, apparti mit-talent rettoriku li kkomunika bih, dejjem kien immotivat minn programm politiku definit u minn kontenut soċjali tanġibbli.

Din it-taqsima se tiffoka kontinwament fuq is-superstizzjoni, bħala tema rikorrenti fin-novelli ta' Mamo li għandha kontenut kemm politiku kif ukoll soċjali. Dan l-istħarriġ tematiku għandu jservi ta' prova li ż-żuffjett, it-travestija, u l-logħob karnivalesk tal-kittieb satiriku ma jxekklux, iżda jistimulaw, l-iżvilupp tal-argument. Qabelxejn, tema letterarja rari tolqotna minħabba li jkollha mixja skematika lejn riżoluzzjoni ċara jew definittiva. Ħafna aktar drabi tinteressana għax tespandi b'dilemmi u b'mistoqsijiet li l-ħsieb sterjotipat tagħna qajla jħallina niskopru, għax tipproċedi b'relattività ifjen bejn il-perspettivi ġodda li jibdew jinkixfu fiha, u għax tassimila fl-iżvilupp tagħha emozzjonijiet kunfliġġenti li jibdlu s-suġġett f'enimma mgħajxa u lilna f'kuxjenza li għadha qiegħda timmatura f'din l-enimma. Aħna nassorbu tema letterarja għax inħallu l-iżvilupp innovattiv tagħha jassorbina fl-iżvolġiment sorprendenti tiegħu, sikwit bl-ansjetà ta' min isib ruħu mitluf f'dilemma, jiġifieri ta' min għamel pass lil hinn mill-argumenti li hu mdorri bihom u qiegħed jartikula parti mir-realtà li sa dakinhar ma kinetx ifformulata fi lsienu. Hu għalhekk li ħafna qarrejja jsibu ruħhom inqas ċerti dwar tema wara l-qari letterarju tagħha, imqar jekk iħossuhom aktar inkwiżittivi u intuwittivi fis-suġġett. Il-kritiku Wolfgang Iser jagħżel il-kelma Ingliża "*entanglement*" biex jispjega proċess li bih il-qarrejja jinstarmu jew jitbixklu fil-perspettivi jakkumulaw tas-sitwazzjoni rrappreżentata fil-letteratura,[25] u naħseb li l-istess kelma tgħodd ħafna għall-mod kif it-teknika satirika ta' Mamo tbixkilna mhux f'tema lesta iżda fit-tkattir tal-perspettivi li jsawruha.

Test josserva li meta l-materja ssatirizzata tkun suġġett serju li diġà jiddisturbana minnu nnifsu, din issir esperjenza inaċċettabbli malli titħallat mad-daħk satiriku,[26] u aktarx li dan hu l-ewwel tbixkil emottiv li l-qarrejja ta' Mamo jsibu ruħhom fih meta t-tema tas-superstizzjoni tiġi ssatirizzata. Biex wieħed japprezza dan is-saram emottiv (id-daħk inaċċettabbli b'suġġett li jiddisturbana), irid qabelxejn josserva waħda mill-karatteristiċi l-aktar straordinarji tan-narratur ta' Mamo: il-mod kif, lejn l-aħħar ta' wħud mir-rakkonti, jieqaf ħin bla waqt mit-teatralità tiegħu stess biex b'ton sever jikkonfronta lill-karattri, jew lill-poplu Malti, dwar il-gravità tal-kontenut issatirizzat, bħallikieku hu l-attur li jinża' l-maskra fuq il-palk għax għalih hu inaċċettabbli li l-qagħda deplorabbli tal-karattri tissokta tiġi ppreżentata b'aktar żuffjett.

L-effett hu simili għal-logħob bil-kliem li fir-rakkont "Qorti fuq ix-Xejn" jasal f'tifsira litterali tal-kelma "xejn" wara spettaklu rettoriku u ironiku bl-istess tifsira. L-istess tendenza tan-narratur li jillitteralizza dak li sa ftit qabel kien qiegħed jipparodizza bil-karikatura u bir-rettorika żuffjettuża tiegħu rajnieha wkoll fir-rakkont "Ġrajja Maltija ta' Meta l-Maltin Kienu Iżjed Fidili," fejn id-deskrizzjoni melodrammatika ta' "ġliba rġiel waħxin" eventwalment tinkludi referenza litterali għal kronaka attwali: il-liġi ġdida tal-kera. It-teknika tal-litteralizzazzjoni (li għandha sehem kbir fis-suċċess tas-satira moderna ta' Salman Rushdie u Gabriel García Márquez) tinkoraġġixxi lill-qarrejja biex, minflok jittrasformaw ir-realtà f'diskors figurattiv, jagħrfu li fid-diskors figurattiv hemm il-potenzjal ta' sinifikat litterali – ngħidu aħna, ta' poplu li verament għandu l-grad ta' injoranza li l-karikatura dehret qiegħda tesaġera. Jidhirli li kemm f'*Ulied in-Nanna Venut fl-Amerka*, kif ukoll fir-rakkonti qosra tiegħu, Mamo ħoloq l-aktar narratur interessanti fil-letteratura Maltija, sewwasew minħabba l-mod kif jgħaddi minn kelliem artistiku kollu logħob insinwattiv għal opinjonista li jiżvela tifsira litterali saħansitra fid-diskors stilizzat tiegħu, jew minn attur brijuż imsieħeb mal-bniedem provinċjali għal ġurnalist li b'dijatriba diretta juri kif dal-bniedem provinċjali fil-fatt mhux liebes maskra grotteska, u mhux qiegħed f'parodija teatrali: qiegħed fit-triq Maltija.

Din it-tbixkila ta' emozzjonijiet (daħk u rabja) u ta' perspettivi (teatralità u realtà) tiġġarrab sikwit f'rabta mat-tema tas-superstizzjoni. Is-silta li ssegwi, mir-rakkont "Ta' Rasu Iebsa," hija fost l-aħjar eżempji tal-mod kif f'idejn Mamo s-superstizzjoni tinbidel minn tema lesta għal esperjenza letterarja li tbixkilna f'għadd ta' perspettivi. Is-silta tibda bin-narratur qiegħed jagħti rendikont infurmat tal-beżgħat popolari, daqslikieku huwa bniedem li trabba fihom u qiegħed jafferma t-tradizzjoni antika ta' "dawn il-qwiel waħħaxa." Iżda ħin

bla waqt, u mingħajr qtugħ mir-repertorju tal-beżgħat li jelenka, in-narratur jinfilsa kumment sarkastiku li jimmodifika l-attitudni lejn ir-repertorju metikoluż li bena hu stess:

> Kejli u tfal oħra miegħu kienu allura joqogħdu jisimgħu bi tkexkixa ddur ma' ġisimhom, b'waħx f'ruħhom dan it-tagħlim tal-biża' raħli, l-istejjer fuq il-Fatati, il-Ħares, fuq l-Għaġuża li jitfgħuha minn fuq il-kampnar, fuq ħruġ il-Gawgaw fil-lejl tal-Gandlora, fuq il-Ħanżir tal-lejl li meta kellmuh weġibhom "Min ma jkellimkomx la tkellmuhx," fuq ir-raġel twil u iswed bil-ktajjen ma' saqajh, fuq x'kienet tara billejl Lieni l-Qabla meta toħroġ biex tixtri t-tfal lin-nies, fuq it-tebut li jimxi waħdu b'ħafna fratelli mdawrin miegħu, u fuq mitt fettuqa oħra li bihom 80 fil-100 tal-poplu Malti huwa apposta mdorri ġwejjed fid-demm, ma jaf xejn ħlief minn dawn il-qwiel waħħaxa min-nannu għall-missier u mill-missier għall-iben.

Kif juri Vella fir-referenzi tiegħu għal sorsi folkloristiċi Maltin, it-twemmin fit-tfigħ tal-ixjeħ mara tar-raħal mill-kampnar fi żmien ir-Randan, u l-biża' mill-gawgaw, il-bniedem li, għax twieled lejlet il-Milied u bħallikieku pprova jieħu post il-Bambin Ġesù, jibqa' għomru kollu jibdel surtu f'dan il-lejl u jdur ikexkex lill-bqija tar-raħlin, kellhom sehem reali fit-tiswir tal-mentalità Maltija. Minkejja l-kummenti sarkastiċi li jinfilsa għal għarrieda f'dan ir-repertorju superstizzjuż, in-narratur jibqa' jinqeda, fil-parti l-kbira tar-rakkont, bil-platitudnijiet, bit-tawtoloġiji, u bil-klixejiet tal-ġemgħa superstizzjuża. Ir-reċtar tiegħu jispikka l-aktar fejn jirrakkonta b'leħen apparentament wemmien li d-dinja li fiha Mikiel kiber "saret mimlija kollha ħażen, ħażen tad-Dimonju (barra s-siegħa ta' dal-ħin)"; jew fejn iwiddeb li Mikiel "dar b'rasu" għax ma baqax jgħid il-formula maġika li kellha tħarsu mill-"kwiekeb il-maħruba" ("Jena nostrok biex tistorni sakemm tiġi l-mewt tiġborni"); jew fejn jiddeklama bil-paralleliżmu sintattiku tal-qawl li "l-ġrajja huma ġrajja ħadd ma jista' jmerihom, u l-ħażin ħażin u fl-aħħar titħallas tiegħu"; u b'mod speċjali fejn iwissi li l-kewkba waqgħet "biex turi li b'dawn l-affarijiet ħadd ma jiċċajta."

L-avveniment straordinarju li jiġi rrakkuntat f'din il-ġrajja, il-waqgħa ta' kewkba fuq ras Mikiel, jagħlaq b'esklamazzjoni eżasperata tan-narratur ("*O Sancta Semplicitas!*") li bla ċerimonji u bla sabar twarrab ir-reġistru superstizzjuż magħżul min-narratur stess bħala medju tar-rakkuntar. It-ton ta' sabar mitluf, fil-fatt, qiegħed jimmarka l-mument meta n-narratur jirritorna

lejn il-vuċi tal-ġurnalist mgħaddab li jattakka l-falsità tar-rakkont preċedenti, mogħti minnu nnifsu bħala kompliċi mal-mentalità provinċjali. Permezz tal-kliem espliċitu fl-appendiċi "Tagħlima," li ssegwi l-esklamazzjoni kontra s-sempliċità ta' min emmen li l-kewkba verament waqgħet, jiġi ppreżentat il-kontenut veru tal-ġrajja: il-mentalità magħluqa ta' poplu superstizzjuż, imħolli "jifhem fil-qubbajt u l-isparar biss" minħabba li l-edukazzjoni tiegħu qatt ma mxiet 'l hinn mill-festi. L-għadab eżasperat tan-narratur hu mmirat lejn dan il-poplu li jemmen ġrajja impossibbli, imqar jekk farseska, li hu nnifsu ħtieġlu jirrakkonta b'konvinzjoni żeblieħa: il-ħarba tal-protagonist Mikiel u ta' qabda rġiel oħra minn kewkba li, skont id-diskors provinċjali li jippredomina fir-rakkont, tassew waqgħet fuq il-protagonist.

Sal-aħħar tan-novella "Ta' Rasu Iebsa," is-saram emottiv li jsibu ruħhom fih il-qarrejja, minħabba l-bdil qawwi fit-temperament tan-narratur, hu aktar kumpless mill-biża' kbir tal-karattri konvinti mill-waqgħa ta' kewkba. Il-qarrejja jinqabdu f'din it-tbixkila ta' sentimenti: l-ewwel iġarrbu kurżità dwar it-tagħrif superstizzjuż mogħti b'dettall min-narratur, imbagħad iġarrbu faxxinu bil-kompliċità tan-narratur mal-ħrejjef tan-nanniet, imbagħad isegwu t-twettiq ta' superstizzjoni flimkien mat-tiġrib tagħha minn Mikiel, u fl-aħħar jissieħbu mal-korla tal-istess narratur meta jikkonfronta l-assurditajiet approvati, imfaħħra, u rrakkuntati minnu nnifsu ftit qabel. Anki jekk il-qarrejja fl-aħħar mill-aħħar jagħżlu l-għadab ġenwin tan-narratur, iridu jipproċedu lejn din l-emozzjoni minn relattività sħiħa ta' sentimenti, u minn rakkont li jibqa' jinsisti li Mikiel verament intlaqat minn kewkba, tant li qatt ma jagħti spjega alternattiva għall-mod kif il-protagonist indarab. Waqt li l-protagonist hu ċert fil-biża' tiegħu minn superstizzjoni li skont ir-rakkont seħħet tassew, il-qarrejja huma inqas ċerti, għad li iktar inkwiżittivi u intuwittivi, dwar x'seta' seħħ fir-realtà.

Il-kritiku Test jikkummenta fuq kif is-satira tikkomplika l-attakk tagħha billi tagħmlu kreattiv u artistiku,[27] anzi titlef l-effett tipiku tagħha jekk ma turix l-infinità ta' modi kif il-komponenti eteroġenji li jsawruha – l-attakk, il-ġudizzju, il-logħob, u l-umoriżmu – jitħalltu flimkien biex joħolqu medju narrattiv affaxxinanti.[28] Il-kritiku Clark jargumenta b'mod simili li n-narratur satiriku jista' f'ħafna waqtiet jittrasporta lilu nnifsu "fir-renju tal-assurditajiet"[29] jew anki jpartat il-post awtorevoli tiegħu ma' dak issatirizzat tal-vittma,[30] bl-implikazzjoni li dan it-tpartit se jkun momentarju biss u n-narratur se jirritorna għal-leħen proprju tiegħu f'mument opportun. Qabel id-dijatriba tal-aħħar, in-narratur tan-novella "Ta' Rasu Iebsa" jissieħeb fir-renju tal-bluha meta jitkaża bil-protagonist, Mikiel, li qiegħed jagħmel ħażin jabbanduna l-biża' raħli

mill-kwiekeb li jistgħu jaqgħu. Dan in-narratur jiskrupla wkoll biż-żagħżugħ progressiv Salvu li, minħabba l-mod kif jirredikola l-inkanteżmu li għandu jingħad biex iżomm lill-kwiekeb milli jaqgħu, jirnexxilu jberred it-twemmin ta' Mikiel f'dawn il-"qwiel waħħaxa" tan-nanniet. Għal perjodu qasir f'ħajtu, il-protagonist Mikiel iwarrab is-superstizzjonijiet u jgawdi l-emanċipazzjoni intellettwali li Mamo kien jirreklama bla waqfien. Iżda n-narratur jibqa' jitkaża bid-disprezz ta' Mikiel u sieħbu Salvu lejn l-għeġubijiet irrakkontati min-nanniet, u b'ton kollu twiddib jirrakkonta x'jiġri lil min ikun irreverenti lejn il-forzi misterjużi miġburin fil-formuli maġiċi tal-antenati:

> X'ġara u ma ġarax?
>
> Il-kewkba, ċuè, waħda mill-istilel, biex turi li b'dawn l-affarijiet ħadd ma jiċċajta, meta rat ir-ras iebsa ta' Mikiel bin Mikiel uriet snienha: niżlet, waqgħet. U, ħej tiġi dritt dritt fuq il-qurriegħa, fuq ir-ras iebsa ta' Mikiel u għamlitlu farrett.
>
> L-istilla kienet imdaqqsa: kienet akbar mill-istilel li jarmaw nhar San Duminku fi Pjazza San Ġorġ il-Belt. U billi din kienet b'sitt ponot, jaqtgħu daqs xafra tal-leħja misnuna, laqtitu bi tnejn, u kellu raġun dan Mikiel u kemm mikelijiet kien hemm fil-għalqa jiġru ġiri tal-indannati – *O Sancta Semplicitas!*

Fid-daħla tiegħu għall-ġabra tan-novelli, Vella jinterpreta din id-daqqa tal-istilla bħala waħda fatali, għaliex Mikiel "paradossalment jitgħallem 'jaf' mingħand min bħalu 'ma jafx'," u allura xorta waħda ħaqqu din il-mewta farseska li Mamo jħobb jerfa' għall-injurant.[31] Wieħed ma jistax ma jikkummentax, madanakollu, fuq l-improbabbiltà ta' din il-mewta. Kieku kewkba kellha tassew taħbat mad-dinja, il-katastrofi universali li ġġib magħha kienet tħalli ftit lok biex in-narratur jagħti d-dettall irrelevanti li laqtet lil Mikiel, jew biex jiddeskriviha bil-paragun sproporzjonat ta' "stilla mdaqqsa [...] akbar mill-istilel li jarmaw nhar San Duminku fi Pjazza San Ġorġ il-Belt." Kemm dan il-paragun kif ukoll id-deskrizzjoni li ssegwi ta' stilla ornamentali ("b'sitt ponot jaqtgħu daqs xafra tal-leħja misnuna") fil-fatt ma jroddux ix-xbieha reali tal-kwiekeb, iżda jestendu b'żuffjett il-mod kif l-istilla qiegħda tidher fil-mentalità tal-"qubbajt u l-isparar," il-kliem li n-narratur juża fid-dijatriba tal-aħħar biex jiddefinixxi l-perċezzjoni raħlija ristretta għall-festi. Fi kliem ieħor, in-narratur qiegħed jirrakkonta, b'konvinzjoni parodika, dak li seħħ f'għajnejn "Mikiel u kemm mikelijiet kien hemm fl-għalqa": il-waqgħa (impossibbli) ta' kewkba. L-oġġett li laqat lil Mikiel u ġiegħel lilu u lil sħabu "jiġru ġiri tal-indannati"

fir-realtà seta' kien minn kollox, anki kewkba ornamentali, iżda żgur mhux kewkba naturali.

Bħal f'ħafna waqtiet oħra fir-rakkonti ta' Mamo, in-narratur hawn qiegħed jagħmel inverżjoni bejn il-veru u l-mistħajjel, u b'ironija parodika qiegħed jissieħeb mal-mistħajjel, jiġifieri ma' mentalità li ma tafx bid-daqs u bil-forma naturali tal-kwiekeb għax hija ristretta għal impressjoni festiva ta' stilla armata nhar San Duminku. Il-kontenut ta' din il-ġrajja, għalhekk, mhux il-mewt ta' Mikiel, li fl-aħħar, fil-fatt, jidher qiegħed jiġri ma' sħabu, imwerwer minn oġġett li laqtu. Il-kontenut hu l-biża' superstizzjuż li ma jħallix lill-ġemgħa ta' "mikelijiet" tagħraf x'inhu jseħħ tassew. Bħalma isem il-protagonist jingħaqad mal-"mikelijiet" l-oħra fuq livell lingwistiku, l-imġiba tiegħu wkoll terġa' tingħaqad mas-superstizzjoni popolari f'ħarba unanima mir-realtà. Il-qarrejja, mill-banda l-oħra, jinqabdu fi tbixkila ta' perspettivi (kurżità fuq ir-repertorju superstizzjuż, faxxinu bil-kompliċità tan-narratur mal-bniedem superstizzjuż, għarfien ta' superstizzjoni mwettqa, u korla kontra dawn it-twemminiet assurdi) li tiġġenera riflessjoni akbar dwar il-kontenut veru tal-ġrajja: poplu li bil-lingwa superstizzjuża tiegħu bena dinja għalih u għadu qiegħed jgħix l-assurditajiet tagħha b'konvinzjoni.

Waqt ir-reċtar tal-mentalità superstizzjuża, in-narratur fil-fatt ma jistax jagħti d-dettalji veri ta' dak li laqat lil Mikiel, anki jekk il-mistoqsija preċedenti tiegħu – "X'ġara u ma ġarax?" – donnha twiegħed li se jingħad dak li seħħ tassew. F'din il-mistoqsija issa jippredomina s-sens litterali: se jingħad x'ġara tassew (Mikiel iġedded il-biża' superstizzjuż tiegħu mill-meteoriti u juri kemm għadu maħkum mill-"qwiel waħħaxa" tan-nanniet) daqskemm se jingħad x'ma ġarax (il-waqgħa tal-kewkba, l-avveniment impossibbli li l-Malti superstizzjuż jarah iseħħ tassew). Il-qarrejja tas-satira dejjem jingħataw kontenut, iżda kull fejn in-narratur jipparodizza d-diskors u l-mentalità tal-ġemgħa injuranta, il-kontenut hu kollox barra l-avvenimenti li qiegħed jirrakkonta b'konvinzjoni provinċjali. Biex il-qarrejja jiksbu l-kontenut soċjali u politiku tas-satira ta' Mamo, iridu qabelxejn jikkommettu ruħhom għal metodu artistiku li kultant iġegħilhom jaffaxxinaw ruħhom b'teatralità li jridu jiċħdu u waqtiet oħrajn iġegħilhom jitnaffru b'dijatriba ġurnalistika li jridu jemmnu. Hija din it-tbixkila ta' emozzjonijiet li tirfina l-ġudizzju tal-qarrejja dwar is-superstizzjoni, sewwasew għax dan il-kontenut satiriku issa ġie ttrasformat f'relattività ta' perspettivi.

L-alternanza bejn it-teatralità burleska u d-dijatriba ġurnalistika tista' f'waqtiet iċċajpar il-fruntiera bejn ir-rappreżentazzjoni stilizzata u l-preżentazzjoni fattwali tal-qagħda soċjali. Fid-daħla tiegħu, Vella jikxef kemm

il-ġeneru satiriku jista' joħloq diffikultà meta jiġi biex jingħażel minn rapport ġurnalistiku minħabba dan it-taħlit bejn il-letterarjetà u l-fattwalità tiegħu:

> Hemm xi kitbiet fejn il-ġeneru jaf jiċċajpar, speċjalment dawk fejn hemm ir-rakkont ta' ġrajjiet li seħħew tassew, bħal mitings politiċi, fejn jixref sew Mamo l-ġurnalist jew l-opinjonista satiriku: f'dan il-każ, imxejt skont kriterju, forsi soġġettiv, li jagħraf il-waqt fejn il-letterarjetà tegħleb is-sempliċi kronaka jew l-opinjoni tal-awtur (x).

Il-ġeneru jiċċajpar deliberatament, għax, kif ingħad fit-tielet taqsima, hi fin-natura tal-kittieb satiriku li jgħaqqad flimkien iż-żuffjett stilizzat u l-ġrajja storika, l-artifizju letterarju u l-kronaka ġurnalistika, l-istil grottesk u l-għadd ta' referenzi reali. Daqstant ieħor hi fin-natura tal-kittieb satiriku li b'dan it-taħlit joħloq inverżjonijiet kontinwi fis-sentimenti tal-qarrejja lejn il-kontenut issatirizzat.

Fir-rakkont "Ta' Rasu Iebsa," dawn l-inverżjonijiet emottivi jseħħu l-aktar fejn in-narratur satiriku jirreċta t-tmaqdir ta' dak li hu tajjeb u t-tifħir ta' dak li hu ħażin. Ngħidu aħna, meta jistqarr li Mikiel kiber, jibda jimita t-ton moraleġġjanti tal-ġemgħa li tikkundanna lill-protagonist għax abbanduna s-superstizzjonijiet:

> Kejli kiber u sar Mikiel, xraf, u d-dinja saret mimlija kollha ħażen, ħażen tad-Dimonju (barra s-siegħa ta' dal-ħin). Mikiel beda jagħmilha mal-ħażin, u ma baqax twajjeb u għaref f'dak it-tagħlim tat-tfal, fuq il-Ħares u l-Gawgaw, erwieħ, lejlet il-Milidijiet, eċċ. Huwa għamilha ma' żagħżugħ brikkun taż-żmien mudern, żagħżugħ jismu Salvu.

L-insinwazzjoni li Kejli kiber fl-isem biss billi sar Mikiel, l-improbabbiltà li d-dinja kibret fil-ħażen mal-età tiegħu, l-espressjoni kollokwija "barra s-siegħa ta' dal-ħin," l-identifikazzjoni tat-tagħlim mas-superstizzjonijiet mgħoddija lit-tfal, l-abbrevjazzjoni "eċċ." li tiżżuffjetta bil-kwantità ta' dan it-tagħlim, u l-aġġettivi maqdara "brikkun" u "mudern": dawn ix-xejriet diskursivi jħallu ftit dubju li r-rakkont qiegħed jissawwar bil-lingwa u bil-perspettiva provinċjali. Salvu, għandhom jifhmu l-qarrejja malli jikkoreġu l-perspettiva li minnha qiegħda tingħata l-ġrajja, mhux influwenza ħażina fuq Mikiel, iżda żagħżugħ li jippreferi t-tagħrif empiriku minflok is-superstizzjoni, u allura bniedem ikkundannat bħala "brikkun"

sempliċiment għax hu "mudern," jew aġġornat fl-għerf xjentifiku tad-dinja kontemporanja. Minflok jikkundanna lill-ġemgħa, in-narratur jassumi r-rwol injurant tagħha u jippersisti fil-kundanna ta' Salvu, tant li l-qarrejja jridu jagħrfu weħidhom it-tajjeb f'dak li qiegħed jiġi kkundannat u l-ħsara reali ta' dak li qiegħed jiġi mfaħħar.

Frederic V. Bogel jargumenta li fis-satira l-koeżistenza tal-aspett letterarju (jew rettoriku) u tal-aspett storiku (jew referenzjali) qatt ma tista' tkun waħda komda jew armonjuża, għax dawn l-aspetti diskrepanti jikkontaminaw lil xulxin.[32] Madanakollu, Bogel iqis din il-kontaminazzjoni ta' benefiċċju għall-iżvilupp kulturali tal-qarrejja, għax permezz tagħha dawn jitgħallmu jassumu rwoli u xejriet li mhumiex tagħhom, sakemm imorru 'l hinn mil-limiti ta' kategoriji fissi (bħal "jiena" u "huma") li ma jħalluhomx jittrasformaw lilhom innifishom. L-iskop tal-qari tas-satira, jikkonkludi Bogel, mhux li l-qarrejja jakkwistaw pożizzjoni fissa (anki ta' ċensura), iżda li jesploraw il-kumplessità li sseħħ kull meta nieħdu pożizzjoni.[33] F'Mamo, l-alternanza bejn il-parodija żuffjettuża bil-leħen provinċjali u r-referenza storika tal-leħen ġurnalistiku tista' titqies bħala eżempju ta' pożizzjonijiet opposti li jikkontaminaw lil xulxin, b'tali mod li jġiegħlu lill-qarrejja jgħixu daqskemm jikkritikaw il-ħajja kollha superstizzjonijiet tal-ġemgħa raħlija.

Dan l-effett reċiproku bejn l-element storiku u l-element teatrali jista' jiġi eżemplifikat b'superstizzjoni oħra kontemporanja li tingħata prominenza regulari fil-kitba ta' Mamo: it-twemmin li l-membri tal-Partit Stricklandjan u tal-Partit Laburista kienu qegħdin jipprattikaw ħwejjeġ okkulti ta' mażuni li kienu, billi jtiru billejl, idoqqu xi strumenti biex jiġbdu n-nies b'mużika li ssaħħar, u jwaqqgħu l-karkura fuq ras il-bniedem Malti ordinarju għaddej għall-affari tiegħu fit-triq taħthom. Dan it-twemmin (li ma jitwemminx) hu ddokumentat bħala parti mill-propaganda politika ta' żmien l-awtur, u jsir il-mira ripetuta tan-narratur fir-rakkonti tiegħu. Waħda mill-aħjar allużjonijiet għax-xellugin mażuni tinsab fin-novella ipotetika "Kif Kienu Jaħarquni Ħaj!" Hawn in-narratur jistħajjel il-biża' li kien jaqbad lil "missirijietna," il-Maltin tal-imgħoddi, kieku kellhom jaraw titjira ta' ajruplan. It-tqegħid tal-ajruplan fi żmien l-antenati tagħna joħloq rakkont anakronistiku, għax ipoġġi oġġett tal-epoka moderna f'perjodu ieħor li fih ma kienx jeżisti. Iżda l-aktar anakronija niggieża, għad li inqas evidenti, isseħħ meta n-narratur ipoġġi l-biża' veru ta' żmienu mill-Istricklandjani u mil-Laburisti, magħrufin bħala "tas-sette," f'ħalq l-antenati li qiegħed jistħajjilhom imwerwrin mill-ajruplan:

> L-għada, fuq il-Pjazza tas-Saqqajja, tara geġwiġijiet ta' Maltin missirijietna (bil-ħsieb) ipaċpċu bejniethom:
> "Jien ukoll rajthom 'il dawn li jtiru, 'il tas-Sette: infatti waqgħetilhom il-karkura għal fuq il-qiegħa tiegħi!" – L-ieħor jgħid u jwieġeb b'għajnejh iberrqu: "Jien smajthom idoqqu, iżengru bil-vjulin billejl, u sejrin idoqqu: żingi żingi, żingi żoooo!"
> Kos! X'dinja!

Waqt li qiegħed tabirruħu jedha b'mument ta' fantasija ħielsa, in-narratur fil-fatt jillitteralizza dan l-istħajjil divertenti xħin miegħu jintegra r-reġistru superstizzjuż veru ta' żmien Mamo. B'dan il-mod, isseħħ il-kontaminazzjoni li jsemmi Bogel: ir-referenza litterali għas-superstizzjoni titħallat mar-reċtar letterarju bid-diskors tal-antenati mbeżżgħa. L-istrateġija tħalli ftit dubju li ż-żuffjett mhux b'missirijietna daqskemm bil-poplu veru kontemporanju, li bil-mentalità antika tiegħu għadu ma jafx jagħmel distinzjoni bejn il-bniedem li jtir fil-ħrejjef u l-bniedem li jtir tassew fl-ajruplan. Madanakollu, il-qarrejja għal darba oħra jaslu f'dan is-sens litterali mill-interazzjoni bejn mekkaniżmi letterarji varji: il-fantasija bl-antenati, ir-reċtar tad-diskors superstizzjuż attwali, u l-ispustament anakronistiku tal-ajruplan u tas-superstizzjoni f'perjodu ieħor.

Il-kontaminazzjoni bejn l-element reali u l-element fittizju tas-satira tilħaq il-kulminu tagħha fl-esklamazzjoni li tagħlaq ir-rakkont kollu: "Kos! X'dinja!" Din l-istqarrija, li tiġi eżattament wara l-vuċi mistagħġba tal-karattri quddiem it-titjira tal-ajruplan, timraħ bejn reċtar ta' dan l-istagħġib u espressjoni ironika tan-narratur li, wara li xaba' jirreċta, qiegħed jiskanta hu wkoll bis-superstizzjonijiet ma jitwemmnux ta' żmienu. L-aqwa mumenti fis-satira ta' Mamo jseħħu fejn il-funzjoni teatrali tan-narratur tikseb għal għarrieda dan l-aċċent ċiniku u litterali mingħajr ma titlef l-effett burlesk tagħha, bħalma rajna li jseħħ fir-rakkont "Ta' Rasu Iebsa" bil-mistoqsija "X'ġara u ma ġarax?" Din il-mistoqsija, ejja niftakru, tkompli t-teatralità tar-rakkont dwar il-kewkba li taqa' waqt li fuq livell litterali tirreferi għal dak li qatt ma seta' ġara. Dawn l-eżempji ta' narratur satiriku li qatt ma taf fejn qiegħed miegħu, għax jirreċta permezz ta' referenza reali daqskemm ifisser litteralment l-istqarrijiet teatrali, juru għaliex il-ġeneru satiriku ġie deskritt b'enfasi fuq "id-dehen tiegħu, il-mod indirett tiegħu, il-fawriet ta' kreattività artistika tiegħu, il-qagħdiet fantastiċi u l-vokabularji offensivi tiegħu, [...] ir-rinunzja kważi skandaluża tiegħu tal-fruntieri u l-konfini".[34] F'idejn is-satirista, ikompli l-kritiku Clark, il-messaġġ jiġi ssostitwit bi kwantità ta' maskri u vuċijiet, pożi kreattivi, u bagalja ta' stili li jinqeda bihom il-kittieb. Minħabba f'hekk, il-fruntiera bejn dak li hu reali u dak li hu grottesk ma tistax ħlief tiċċajpar.

Ir-rikorrenza ta' allużjonijiet għall-mażuni li jtiru, idoqqu, u jissieħbu ma' elementi oħra ta' ħażen minnha nnifisha tixhed l-għadab li Mamo bilfors ħass lejn dan it-twemmin ta' żmienu, u tkompli tafferma li s-satira, minkejja l-letterarjetà tagħha, tibqa' tinsisti fuq vizzju jew abbuż soċjali tanġibbli u mistmerr. Fir-rakkonti ta' Mamo, il-frekwenza tal-allużjonijiet għall-mażunerija f'rabta mal-politika tista' titqies minn dawn l-eżempji li jsegwu. Fir-rakkont "Nikol u Kola tas-Siġġiewi fil-Miter tal-Bombi," il-partitarju li jżur lil Nikol tas-Siġġiewi biex ifakkru fil-*meeting* Nazzjonalista tal-għada, jiġġustifika l-ħtieġa tal-parteċipazzjoni tagħhom bil-kumment, "Ma nħallux il-Mażuni jagħlbuna." Fi nħawi oħra tal-istess raħal, partitarju ieħor jispjega lil "Nikol ieħor" li jeħtiġilhom imorru l-*meeting* minħabba "t-taxxi, Protestanti, mażuni, żmatiċi, friegħen, għafieret, li jtiru billejl, tabarraminnhaw, tas-setta, xjaten, demonji, tantazzjonijiet. Is-serpent tal-Eden." Il-lista interminabbli teliċita t-tweġiba, "Kemm il-mniefaħ hemm!" u jekk niftakru li l-kelma "mniefaħ" hija ewfemiżmu għal "demonji" nifhmu kif il-logħob satiriku bil-kunċett ta' ħażen ikompli jestendi ruħu sat-tweġiba kollha skantament ta' Nikol, li donnu qiegħed jistaqsi: kemm hemm demonji? Madanakollu, in-narratur jintensifika l-għadab tiegħu kontra s-superstizzjoni politika meta jiddeskrivi d-dehra ta' ħafna "Nikolijiet u Kolijiet" sejrin għall-*meeting* "kontra min u għaliex ma jafux," imqar wara li semmew kull xorta ta' ħażen u xjaten.

Fir-rakkont "Xeni tal-Għada ta' Santa Marija," is-Sur Gawdenz, sid l-art, jistaqsi lil Nardu li mar iħallsu l-qbiela: "Hee: Int 'il min tajtu l-vot, Nard? Mhux lill-Mażuni, u lanqas lill-Bolxevisti hux!" Imbagħad, ir-rakkont ikompli hekk:

> Nardu l-Mażuni jaf x'inhuma. Nies wiċċhom iswed bħal dawk tal-faħam, għax għamlu xi dnub, biegħu ruħhom lix-Xitan, u għandhom flixkun b'mera, isfar li kull filgħaxija bih jindilku u jgħasfru: itiru. Jaf x'inhuma, iżda lill-Bolxevisti ma jafx: din kelma ġdida għalih: ikkonfonda, beda jħokk.

Id-deskrizzjoni assurda tal-mażuni li teżisti fil-ħsieb superstizzjuż ta' Nardu, deskrizzjoni li n-narratur kompliċi jinsisti li hija għerf awtentiku permezz tal-frażi ripetuta "jaf x'inhuma," tixhed fil-fatt kontenut ieħor: bħalma Nardu ma jafx x'inhuma l-Bolxevisti għax din hija "kelma ġdida għalih," hekk ukoll ma jafx x'inhuma l-mażuni għax, għad li din hija kelma qadima u familjari għalih, hija wkoll parti mir-repertorju superstizzjuż li minnu tissawwar id-dinja Gotika tal-bniedem provinċjali. Nardu la jaf xi jfisser il-kliem ġdid li jisma', u lanqas jaf xi jfisser sewwasew il-kliem qadim li ilu jisma', ladarba

dan id-diskors familjari poġġa lill-protagonist f'ħajja ta' ġrajjiet impossibbli u ta' għeġubijiet assurdi. Aktar tard is-Sur Gawdenz ibeżża' lil Nardu li jekk jagħti l-vot "lil dak il-Mażun u tala' l-baħar, jew ġew il-friefet, inkella l-urieżaq, ma kienx ikollok il-ġid, ma kienx iġibhulek sħun Strickland, u ma kontx iddewwaqna milli ġibt fil-ħorġa" – bħallikieku vot lil Strickland kien jissarraf f'kastigi ta' proporzjonijiet bibliċi, u b'konsegwenza Nardu ma jkunx jista' jżid mal-ħlas tal-qbiela l-ġid tal-art li kien imdorri jagħti b'xejn lis-sid.

Eżempju ieħor ta' avveniment impossibbli rrakkuntat min-narratur satiriku jinsab fl-aħħar tar-rakkont "Ġrajja Maltija ta' Meta l-Maltin Kienu Iżjed Fidili." Kif intwera fit-tielet taqsima, hawnhekk in-narratur jagħti din ir-raġuni għaliex Żeppi, li raqad ma' martu u ibnu fuq il-qiegħa tad-dris minħabba s-sħana tal-lejl, qam b'daqqa f'nagħsu u miet: l-irġiel tal-waħx li fil-bidu tar-rakkont dehru jokkupaw dejr Gotiku "kienu tas-sette tassew u waqt li taru u kienu għaddejjin fl-ajru jdoqqu u jżengru waqgħetilhom karkura minn sieqhom" li ġiet fuq ngħas il-protagonist.

Daqs il-Knisja, il-Partit Nazzjonalista, u l-professjonisti li fil-kitba ta' Mamo jwelldu dawn is-superstizzjonijiet, hu ħati l-poplu li jkompli jrabbihom. Ir-rakkont "F'Tarf il-Mazzita ż-Żbiba!" forsi hu l-aqwa eżempju ta' din il-ħtija kollettiva. Kalċidon – bniedem twajjeb, tar-ruħ, u rett forsi żżejjed, kif jimplika l-kliem lelliexi u iperboliku li bih hi deskritta t-tjieba tiegħu – jidħol il-qorti ma' sid il-kera minħabba ż-żieda ta' nofs lira ħlas fix-xahar. Kalċidon ried jibqa' jagħti din in-nofs lira bħala karità minflok jonfoqha f'kera ogħla. Iżda meta jissimpatizza mal-"Partit Bolxevista tal-Ħaddiema" bil-liġi tiegħu kontra min jgħolli l-kera minn jeddu, Kalċidon isir wieħed minn dawk li "la jista' jqerr, la jberkulu u la x'naf jien," jiġifieri vittma tal-pastorali li ħarġet "bil-għajjat u t-twerżiq ta' xi Dun Turin, ta' xi Patri Paris u xi erba' rġiel ta' dil-fatta." Minkejja li baqa' bniedem twajjeb u tar-ruħ sa mewtu, is-simpatija ta' Kalċidon mal-Partit tal-Ħaddiema tiksiblu ġesti ta' disprezz u ta' skunġrar mill-ġemgħa, li dakinhar tal-funeral tiegħu tgħajjat, tobżoq u tagħmel is-slaleb. Id-diskors kattiv tal-ġemgħa f'dan il-waqt, miżgħud b'inkonsistenzi vili dwar it-tjieba u l-kundanna mistħoqqa ta' Kalċidon, joffri spettaklu tat-tbeżżigħ propagandistiku li l-poplu jkompli jsaħħaħ bit-taħdit tiegħu:

Tarox, tarox! Killu għal ta' xej' li tagħmel karitò f' għomrok la ma tkunx paċi miegħew!
— qal wieħed imgħaxxex li kien qed jiġbor iż-żibel u waqaf f'daqqa jħares.
— Minn did-dinje m'għandne xejn, u li tagħmel issib, jgħid tel-erwieħ — qal ieħor ibigħ il-karawett.

— Eħħħ: trob kinne u trob insiru. Issa x'ħo? — qal Ġakki tal-bigilla hekk kif spiċċa mill-għajta "Bigiiilla sħuunaaa".

— X'jiswe li tisma' l-qiddiese tel-ewwel ladarba barka ma jkellekx? — qalet Ċikka għadha kemm waqfet waqt li kienet ġejja minn fuq il-mastella tal-ħasil.

— Intix tora b'għajnejk! Kien roġol twajjob tant, toni tant tlitiet biex trajjaqt! Erħilu jmur fl-ebbissi — qal ieħor jgħolli idu mċappsa waqt li waqaf mix-xogħol ta' taħmil ta' fossa.

— U ma tarawx li Kalċi kien miġnewn! Ħalli jieħu għal taħt is-siġra hemm la kisirhe ma' ta' fuq. L-ebbissi iżjed ħomor mill-bandiera li gawda! — gemgmet Mariroż li kienet imbaqbqa mill-ġlieda manja ma' ġaritha li għajritha minn kollox.

— Mhux don għandek tgħid, imme ħaqqu bla fonorol u li fl-aħħar tal-mazzita sob iż-żbibeee — kisru l-ieħor b'ħalqu mċappas bil-meraq ta' ikla patata tal-gaxen.

Adrian Grima josserva kif hawn il-kundanna taqa' mhux biss fuq il-Knisja, iżda wkoll "fuq l-injoranza tal-Maltin" li bla ma joqogħdu jaħsbuha jadottaw is-superstizzjonijiet propagandistiċi kontra l-partiti tax-xellug, u jikkundannaw bniedem bħal Kalċidon imqar jekk fl-istess waqt ma jiċħdux it-tjieba tiegħu u jibqgħu jafuh bħala t-"Twajjob".[35] Mark Vella wkoll jitkellem dwar l-injoranza li f'Mamo "mhix biss riżultat ta' klassi dominanti qarrieqa u korrotta, iżda fuq kollox ta' illoġiċità popolari intrinsika",[36] bl-implikazzjoni li l-injoranza u s-superstizzjoni huma komponenti essenzjali tal-mod kif il-ġemgħa provinċjali ssawwar u tifhem ir-realtà madwarha. Kummenti bħal dawn jiffukaw fuq l-implikazzjonijiet soċjali gravi tar-rakkonti ta' Mamo, u jispjegaw għaliex il-faxxinu bir-reċtar stilizzat u versatili tan-narratur satiriku qatt ma jmewwet l-għadab li l-istess narratur irid iqanqal lejn il-gravità tal-kontenut. Iżda anki fil-każ tan-novella "F'Tarf il-Mazzita ż-Żbiba!" hemm proċediment farsesk u teatrali lejn l-għeluq innervjat tan-narratur, u l-kontaminazzjoni bejn l-element burlesk u l-element litterali toħloq kuxjenza skiżofrenika f'min qiegħed jirrakkonta, daqskemm tibdel it-tema f'interazzjoni illuminanti ta' reġistri u ta' perspettivi.

Il-ħbit bejn reġistri differenti jispikka lejn l-aħħar tar-rakkont. Ftit qabel l-għeluq immasħan tiegħu, in-narratur kien qiegħed jistaqsi jekk l-erba' vittmi li mietu b'daqqa ta' "*motocar*" waqt il-funeral ta' Kalċidon kinux fil-fatt l-istess peċlieqa li kkundannawh għall-"ebbissi": "Mhux huma li kienu jikkummentaw fuq it-twajjeb Kalċidon?" Ftit qabel din il-mistoqsija, madanakollu, ġemgħa oħra ta' pċielaq kienet diġà identifikat lill-erba' vittmi bħala dawk li "kienu

medhijin u mitlufin" jikkummentaw waqt il-funeral ta' Kalċidon. Barra minn hekk, id-deskrizzjoni nnifisha tal-aċċident li qatel lill-erba' pċielaq ("Tajrithom lejn is-sema firrrrr, min b'saqajh b'taħmil il-fossa, min b'idejh imċappsin bil-bagħar u min b'xofftejh imdellka b'ikla gaxen tal-Ingliż") turi l-istess attività raħlija li kienet qiegħda sseħħ waqt il-funeral ta' Kalċidon. In-narratur, għalhekk, qajla jeħtieġlu jistaqsi dwar l-identità tal-mejtin, biex imbagħad iwieġeb il-mistoqsija superfluwa tiegħu nnifsu b'ton eżasperat: "U mela min tridhom ikunu, f'ġieħ dik ommok!"

Grima jikkummenta kif hawnhekk in-narratur donnu qiegħed iwieġeb il-mistoqsija rettorika tiegħu stess.[37] Il-korla tan-narratur tassew tinħass indirizzata lilu nnifsu, iżda dan iseħħ għax il-mistoqsija preċedenti tiegħu dwar l-identità tal-erba' vittmi tixbah ħafna lit-tpeċliq banali tal-ġemgħa, li dejjem trid tagħti dettalji superfluwi biex tafferma l-identità u l-karattru ta' dak u tal-ieħor. Aktarx li n-narratur fl-aħħar jagħdab ma' dan il-leħen peċluqi, imqar jekk qiegħed jirreċtah hu nnifsu. Fi kliem ieħor, in-narratur satiriku tant isir ħaġa waħda mad-diskors tal-bniedem provinċjali, u allura tant jiġi kkontaminat mill-vizzji diskursivi tiegħu, li bilfors jidher qiegħed jeħodha miegħu nnifsu meta fl-aħħar jitmasħan mal-leħen indiġenu li assuma, il-leħen medhi biss bil-laqmijiet, bir-razza u r-radika, u bl-istejjer ta' ħaddieħor. Din il-qagħda tan-narratur hija bħal dik tal-attur li, wara li neża' l-maskra fuq il-palk għax ma felaħx jiżżuffjetta aktar bil-vizzji serji tal-ġemgħa, jagħdab għall-maskra li għadu kemm neża' u jgħajjarha fuq l-istess palk f'xena skiżofrenika.

Imnebbaħ dejjem mix-xejriet attwali tal-bniedem tat-triq, Mamo qatt ma seta' jittraskura l-immedjatezza storika li forniet il-missjoni letterarja tiegħu b'materja soċjali u politika. Madanakollu, is-satira tiegħu toffri aċċess insidjuż għal dan il-kontenut permezz ta' inverżjoni kontinwa bejn it-tajjeb u l-ħażin, affermazzjonijiet qarrieqa tal-istħajjil u tal-beżgħat popolari, u rakkuntar skiżofreniku li matulu n-narratur ikollu bilfors jirreċta u jġedded l-istess karattru indiġenu li jrid jiċċensura u jtemm. Fl-aħħar tar-rakkont "F'Tarf il-Mazzita ż-Żbiba!" jinħass dan il-kunflitt bejn narratur li donnu qiegħed jitħajjar jibda rakkont indiġenu ieħor fuq l-erba' vittmi tal-"*motocar*," imqar jekk jagħmel dan biex jiżżuffjetta bid-diskors peċluqi tal-ġemgħa, u narratur li akkost ta' kollox irid iwaqqaf il-vizzji diskursivi rreċtati, għax xaba' jisma' tpeċliq superstizzjuż u banali li f'dan ir-rakkont dejjem jibda b'xi forma ta' stagħġib: "Smajtu x'ġara, l-aħwa?" "Iwaa?" "Tarox, tarox!" "Smajtuha d-diżgrazzja li ġrot ilbieraħ, l-aħwa?" "Le, x'ġara, jaqaw?" L-għajta rrabjata "U mela min tridhom ikunu, f'ġieħ dik ommok!" effettivament ittemm dan

il-vizzju peċluqi li donnu ma jista' jieqaf bl-ebda mod ieħor fir-reċtar tipiku tas-satira.

F'waqtiet oħrajn – ngħidu aħna, fir-rakkont "Fl-Aħħar Alla Laħqu!" – in-narratur jiddistakka ruħu kemxejn aktar mil-lingwaġġ banali, superstizzjuż, u kuntradittorju ta' dawk li hu jsejħilhom "l-imħollijin apposta injuranti, fanatiċi, bigotti," li ma jafux ħlief "joqogħdulek taħt il-kampnar tal-knisja [...] jissandikaw 'il kull min jgħaddi." F'dan ir-rakkont, il-ġemgħa anonima tistagħġeb bl-età kbira tal-protagonist, Feliċjan, li ta' 96 sena hu deskritt bħala "Ħaj u mimli bil-għomor!" Id-dettalji banali u irrelevanti li bihom din il-ġemgħa tenfasizza kemm l-għomor kif ukoll l-identità ta' Feliċjan huma evidenti biżżejjed f'dan l-eżempju ta' wieħed mill-kelliema:

> U kif jgħid hu, twieled nhar Sen Bertilmewt, fix-xahar tal-Qaddisin killhe, fis-sena ta' wara li l-patota kienet messetha l-ġlota. U l-ewwel qatra kienet tathielu Karluwa ta' Ġakki ta' Fonzu tal-Merqtuxa bin Żeppi ta' Toni ta' Ċaflasdejjem, Alla jtih il-ġenne.

Dan il-leħen, li ma jafx jidentifika s-sena numerikament u li jaqla' l-laqmijiet tar-razza u r-radika biex ikompli jafferma l-identità diġà stabbilita tal-protagonist, jitlob li Alla jagħti l-ġenna lil wieħed mill-antenati remoti tal-mara li reddgħet lil Feliċjan. Iżda mal-mewt tal-protagonist il-ġemgħa anonima tpeċlaq li "Avulja kien iżomm ma' Stricklen miet, [Alla] laħqu," għax b'dawn l-affarijiet "ma tiċċajtox!" Effettivament, Alla għandu jagħti l-ġenna lil parti mill-identità tal-istess bniedem li Alla stess "fl-aħħar laħqu," wara li Feliċjan innifsu "laħaq żmien bdil l-ewwieq u żmien il-qoton ukoll," u "ġiġò kien xjeħ fi żmien il-Lajs." L-għomor twil ta' 96 sena hu mibdul minn grazzja divina f'ħarba twila mill-ħaqq divin, perċezzjoni kuntradittorja msawra minn skrupli popolari maħdumin fil-forġa tal-propaganda politika, kif jixhed wieħed mill-kummenti tal-ġemgħa: "fl-aħħar jilħqok! Imur iqajmu Stricklen issa."

Hawnhekk ukoll, in-narratur jitlef sabru mad-diskors kuntradittorju tal-kotra u jinterrompih ħin bla waqt, b'dijatriba indirizzata lill-Maltin:

> Maltin! Taħsbu intom li biex issib l-injoranza tas-slavaġ trid tmur fil-ġewwien tal-Afrika? Qalb it-tigri? Le, leee.
> Le! Aħna l-Maltin għadna lura bis-sħiħ, jew fostna għad fadal slavaġ qatigħ, għax hekk ġejna mħollijin, ma nafu xejn u jidhrilna li nafu ħafna. Nistagħġbu bix-xejn u kollox insejħu għaġeb, sħarijiet.

L-għajta eżasperata tan-narratur fl-aħħar tar-rakkont ("U morru xxejru!") hi mmirata lejn it-tpeċliq tan-nisa fit-triq jew tal-irġiel fuq iz-zuntier, ix-xbihat rikorrenti li bihom Mamo jirrappreżenta lil dawk li ma għandhomx x'jagħmlu ħlief ilissnu kundanni bla sens u jġeddu s-superstizzjonijiet. Din l-għajta tixhed narratur li qata' jiesu mid-dinja provinċjali li jaf li mhix se tinbidel, ħaġa mistennija fis-satira fejn il-qarrejja la jsibu *denoument* (ir-riżoluzzjoni finali tal-kunflitt fil-ġrajja) u lanqas *anagnorisis* (l-għarfien tal-qagħda vera mill-karattri). Il-ġemgħa provinċjali ta' Mamo, fil-fatt, jew tibqa' kif inhi jew tintemm b'mewta assurda li taħsad lill-vittmi tagħha qabel dawn jagħrfu l-ħajja deplorabbli li għexu. Huwa għalhekk li fin-narrattiva ta' Mamo, inkluż ir-rumanz tiegħu, it-tmiem dejjem jinħass maqtugħ fil-qasir: effettivament, Mamo ma joffrix tmiem fis-sens konvenzjonali ta' qagħda diffiċli li żviluppat lejn riżoluzzjoni, daqskemm joffri qtugħ ħesrem fil-preżentazzjoni ta' qagħda dejjiema. B'konsegwenza, it-tema tas-superstizzjoni ma tistax tespandi permezz ta' żvilupp fil-binja jew fil-qagħda tal-karattri. Tista' tespandi biss bi tbixkila ta' perspettivi (bħal dik bejn it-teatralità burleska u d-dijatriba ġurnalistika) li terħi insinwazzjonijiet ġodda fil-limiti ta' dinja essenzjalment statika, tbixkila li tirfina l-ħarsa kritika tal-qarrejja lejn kontenut storiku li fir-realtà ma javvanzax. Il-kritiku Bogel jikkonferma dan l-effett satiriku meta jargumenta li s-satirista jrid joħloq diskrepanza *f'dinja waħda okkupata kemm minnu kif ukoll mill-vittma tiegħu*, differenza li tinħoloq b'forom ta' konnessjoni kkumplikati u kompromettenti[38] aktar milli b'xi żvilupp fiċ-ċirkustanzi rrakkuntati.

Is-Simbjożi bejn l-Istorja u s-Satira

Fit-taqsimiet preċedenti ntwera kif is-satira hija strateġija narrattiva li, permezz ta' effetti rettoriċi u akustiċi li jiġġeneraw diversità ta' insinwazzjonijiet, permezz ta' narratur li huwa impostur affaxxinanti tal-vittma provinċjali tiegħu, permezz ta' instabbiltà kontinwa fl-atteġġjamenti lejn dak li hu kundannabbli, u permezz ukoll ta' inverżjoni bejn dak li seħħ tassew u l-ġrajja mistħajla mill-karattri, tbixkel lill-qarrejja tagħha f'nisġa sfiqa ta' perspettivi u b'hekk tirfina l-ġudizzju tal-kontenut storiku li jnebbaħha. In-narratur ta' Mamo ġieli jtemm it-teatralità tiegħu b'dijatriba espliċita, iżda qabel jagħmel dan ikun diġà ttrasforma l-għarfien storiku tal-qarrejja f'kumpless ta' ironiji u paradossi, li jistieden konfigurazzjoni dejjem imġedda tal-passat. Is-satira ta' Mamo, effettivament, torganizza l-elementi miġjubin mill-istorja f'korrispondenza ifjen ta' lemħiet

kuntrastanti, ta' sentimenti inkompatibbli, u ta' perspettivi opposti, li fil-ħbit ta' bejniethom joħolqu l-avvanz ironiku u l-intensità sardonika li l-ġeneru hu magħruf għalihom. L-element storiku tas-satira jinbidel fi storja ta' ironiji u insinwazzjonijiet li tiżvolġi b'interazzjoni dejjem ifjen bejn il-komponenti eteroġenji tagħha.

Dawn ix-xejriet tan-narrattiva satirika, madanakollu, ma jnaqqsu xejn mill-element realistiku ta' dan il-ġeneru, imsaħħaħ bl-avvenimenti, bil-persunaġġi, bid-drawwiet, saħansitra bl-azjendi veri li Mamo silet mill-attwalità ta' żmienu. Għall-kuntrarju, is-satira tippreserva din l-attwalità f'rakkont li, skont il-kwotazzjoni minn Ricoeur li bdejna biha, hu kompromess bejn iż-żamma tal-imgħoddi u t-tbegħid letterarju minnu; rakkont li jibdel il-konfigurazzjoni fissa tal-imgħoddi f'ordni ġdid u effettiv ta' għarfien, tant li l-ġenerazzjonijiet ġodda ta' qarrejja Maltin jistgħu jiksbu riflessjoni fuq il-passat ikbar mill-istess protagonisti li għexuh. Fis-sew, żmien Mamo kien passat partikulari ħafna, b'avvenimenti soċjali u politiċi straordinarji li fihom innifishom kellhom xi ftit mill-ispettaklu satiriku. Ħarsa lejn l-ewwel deċennji tas-seklu għoxrin hi biżżejjed biex issaħħaħ dan il-kumment.

Din kienet id-dinja Maltija tas-*Sette Giugno*, li fiha l-poplu Malti, milqut mis-sensji u mir-riċessjoni ta' wara l-Ewwel Gwerra Dinjija, wettaq irvell li ġab miegħu martri nazzjonali, avveniment li, permezz tal-wirja tal-poplu bħala forza perikoluża, ikkonfonda mhux ftit kemm lill-Gvern Kolonjali kif ukoll lill-istituzzjonijiet Maltin innifishom. Kienet id-dinja li fiha l-Gvernatur Paul Methuen kellu jitlob lill-kappillani biex minn fuq il-pulptu jħeġġu "lill-merħla tagħkom [...] dwar il-ħtieġa assoluta" li wħud mill-Maltin jemigraw minħabba l-qgħad u l-ġuħ, realtà li ġiegħlet lil madwar ħamsa u għoxrin ruħ jidhru kuljum quddiem il-Kumitat tal-Emigrazzjoni li twaqqaf apposta fil-Palazz, il-Belt; it-twaqqif tal-klassijiet ta' filgħaxija biex "l-emigranti prospettivi jitgħallmu jitkellmu bl-Ingliż" ikompli jixhed l-urġenza tat-talba tal-Gvernatur.[39] Dinja ekonomikament fraġli, tant li fiha t-temma b'suċċess ta' proġett ta' kostruzzjoni bħal dak tal-*breakwater* u tal-baċiri, bejn l-1903 u l-1906, kienet tfisser ukoll, ironikament, perjodu twil ta' dipressjoni ekonomika minħabba n-nuqqas ta' xogħol li segwa minnufih.[40] Din kienet realtà ekonomika li fiha anki l-prosperità maħluqa mill-interessi strateġiċi Ingliżi kienet tostor fiha l-falliment ekonomiku, billi xekklet l-iżvilupp ta' setturi ekonomiċi lokali – "*a fictitious prosperity*," kif kien iddefiniha Joseph Howard, il-Prim Ministru tal-ewwel Gvern Malti.[41]

Kienet ukoll id-dinja li qiegħda tistinka biex toħroġ mill-illitteriżmu: saċ-ċensiment tal-1911 mhux aktar minn "21.81 fil-mija tal-popolazzjoni Maltija ta' 'l fuq minn ħames snin kienu jafu jiktbu bil-Malti jew b'xi ilsien [*sic*] ieħor," u l-bini eżistenti tal-iskejjel seta' jakkomoda 29,000 biss mill-45,000 tifel u tifla ta' bejn ħames u ħmistax-il sena, tant li f'dan il-perjodu "kien qed jingħad [...] illi aktar minn erbat elef tifel u tifla kienu kull sena [għadhom] qegħdin ifittxu li jidħlu fl-iskejjel".[42] Il-ħtieġa ta' edukazzjoni elementari obbligatorja kienet, bħal ħafna aspetti oħra ta' dan il-perjodu, dipendenti għalkollox fuq il-qagħda ekonomika prekarja taż-żmien, tant li ftit jiem qabel is-*Sette Giugno*, is-Segretarju tal-Istat ippropona li l-età tad-dħul fl-iskola tittella' minn ħames għal sitt snin "bħala miżura ta' nfiq inqas ta' flus," biex tkun tista' tingħata żieda fis-salarju li kienet ilha żmien dovuta lill-għalliema.[43] U mill-banda l-oħra, din kienet ukoll sitwazzjoni li fiha ħafna tfal li kienu jibdew l-iskola ma kinux itemmuha: bejn l-1908 u l-1916, 43,000 tifel u tifla ħarġu mill-iskejjel elementari qabel il-waqt, u b'kollox 3000 biss komplew is-snin kollha tat-tagħlim sas-seba' grad.[44]

Kienet ukoll dinja Maltija bi kwistjonijiet ta' dimensjoni nazzjonali, li b'xi mod jew ieħor laqtu lill-klassijiet soċjali kollha: il-kwistjoni tal-lingwa, il-kwistjoni tal-awtonomija governattiva li l-politiċi Maltin tqabdu mal-gvern kolonjali u bejniethom għaliha, u l-kwistjoni politika bejn il-Knisja u l-Partit Kostituzzjonali ta' Strickland li bdiet fl-1930. Kienet id-dinja li wirtet ir-rettorika revoluzzjonarja ta' Manwel Dimech, li permezz tax-*Xirca tal Imdaulin* u *Il Bandiera tal Maltin* kien ilu jisħaq fuq il-ħtieġa ta' bidliet soċjali radikali, speċjalment fil-qasam edukattiv u demokratiku, bħalma kien saħaq bla heda kontra d-diskriminazzjoni. Id-dinja li fiha, mill-banda l-oħra, kull bniedem b'rettorika qawwija kontra l-qagħda kolonjali seta' jsib ruħu jew eżiljat għall-bqija ta' għomru, bħalma seħħ lil Dimech, jew arrestat u misjub ħati ta' sedizzjoni, bħalma seħħ lil Enrico Mizzi fl-1917. Forsi f'din id-dinja kien baqa' jidwi kultant il-kliem ta' Joseph Chamberlain tal-1902, li Malta mhix kolonja ordinarja, iżda fortizza, u l-ebda aġitazzjoni ma tista' tiġi ttollerata f'fortizza.[45]

Is-satira tqabbad l-għeruq insinwattivi, ironiċi, u burleski tagħha f'din id-dinja attwali u konkreta li tmantniha b'sustanzi indiġeni. Id-dipendenza dejjiema tas-satira fuq il-kronaka kontemporanja ġiegħlet lil xi wħud jitħassbu dwar kemm dan il-ġeneru ta' kitba jistħoqqlu jitqies bħala purament letterarju. Kif jistqarru Connery u Combe, minħabba l-insistenza tas-satira fuq id-dettall storiku, minħabba r-referenzi kontinwi tagħha għal xejriet partikulari

ta' individwi veri, kien hemm min eskludieha mil-letteratura meqjusa bħala kitba awtonoma.[46] Connery u Combe jkomplu josservaw kif is-satira, għal ċerti skejjel ta' kritika, iċċajpar il-fruntiera bejn l-istudju storiku u l-kritika letterarja, għax ġenerazzjonijiet ġodda ta' qarrejja ma jibqgħux familjari mal-persunaġġi, il-postijiet u l-avvenimenti li tkun qiegħda tirreferi għalihom, tant li jkollhom jirrikorru għal riċerka storika biex japprezzaw l-effett satiriku. Madanakollu, il-fatt li l-istorja hi suppliment inevitabbli tas-satira hu mwieżen bil-fatt li r-rakkont satiriku jissupplimenta hu nnifsu lill-qagħda storika, b'konnessjonijiet ġodda bejn l-avvenimenti tagħha. Forsi jkun aktar validu li wieħed japprezza l-benefiċċji għall-għerf uman ta' diskors letterarju u diskors storiku li jikkontaminaw lil xulxin, sakemm fis-simbjożi ta' bejniethom iseħħ avvanz fl-għarfien tal-passat.

Meta s-satira tiġi ridotta għal protesta kontra qagħda storika partikulari, dan ma jispjegax għaliex ix-xogħol satiriku jibqa' validu anki wara li s-sitwazzjoni storika li qanqlitu tkun intemmet.[47] Wieħed irid jiftakar, fl-aħħar mill-aħħar, li hemm biżżejjed kitba ġurnalistika u ittri mgħaddba ta' Mamo li jiddokumentaw iċ-ċirkustanzi soċjali ħżiena ta' żmienu. L-għażla tal-ġeneru satiriku, għalhekk, qdiet ħtieġa oħra f'ħajtu ħlief dik li jirreġistra l-kundizzjonijiet deplorabbli tal-klassi l-baxxa. Din kienet il-ħtieġa li, b'kompliċità teatrali mal-lingwaġġ tal-bniedem raħli, jippenetra fil-konfini dojoq tad-dinja provinċjali u jikxef fl-ambitu ristrett tagħha possibbiltajiet ironiċi u insinwattivi ġodda, jiġifieri mod alternattiv u ifjen kif seta' jitħaddem l-istess diskors raħli. Id-dinja provinċjali trażmessa bil-kundizzjonijiet partikulari tas-satira, għalhekk, issir dinja umana li tista' tiġi rreċtata b'effett ġdid, f'perjodi differenti ta' qari letterarju, b'arranġament aktar nebbieħi tal-fatti rrakkuntati, u b'konverġenza oriġinali ta' perspettivi – ilkoll prodotti ta' lingwaġġ raħli mħaddem b'penetrazzjoni ironika aktar irfinuta. Dan hu l-patrimonju letterarju għaqli li ħallielna Mamo: ġeneru narrattiv li jpoġġina fl-ispettaklu karnivalesk tad-diskors raħli u simultanjament jagħtina l-mezzi ironiċi biex nestendu l-limiti attwali tal-istess diskors.

Partijiet minn dan l-istudju ġew ippreżentati bħala taħdita pubblika organizzata mill-Akkademja fis-26 ta' Novembru 2010, l-istess sena li fiha ġew ippubblikati r-rakkonti ta' Juan Mamo, miġburin u annotati minn Mark Vella fil-ktieb Ġrajja Maltija – Ġabra ta' Novelli.

Noti

1 Paul Ricoeur, *Time and Narrative*. Trad. Kathleen Blamey & David Pellauer. Vol. 3 (Chicago and London: U of Chicago P, 1988) 154-6.

2 Dustin Griffin, *Satire: A Critical Reintroduction* (Lexington, KY: U P of Kentucky, 1994) 68.

3 George A. Test, *Satire: Spirit and Art* (Florida: U P of Florida, 1991) 63.

4 Oliver Friggieri, *Ġwann Mamo: Il-Kittieb tar-Riforma Soċjali* (Malta: Mid-Med Bank, 1984) 25.

5 Griffin 1.

6 Test 63.

7 Jean Weisgerber, "Satire and Irony as Means of Communication," *Comparative Literature Studies* 10.2 (1973) 163.

8 Weisgerber 163.

9 Griffin 51.

10 Weisgerber 162.

11 Ben Parsons, "'A Riotous Spray of Words': Rethinking the Medieval Theory of Satire," *Exemplaria* 21.2 (2009) 113.

12 Parsons 116.

13 Mark Vella, "Mamo Misjub mill-Ġdid." Daħla. *Ġrajja Maltija: Ġabra ta' Novelli*. Juann Mamo (Malta: Klabb Kotba Maltin, 2010) xix.

14 Friggieri 29-30.

15 John R. Clark, "Vapid Voices and Sleazy Styles." *Theorizing Satire: Essays in Literary Criticism*. Eds. Brian A. Connery & Kirk Combe (New York: Palgrave Macmillan, 1995) 21.

16 Ludwig Wittgenstein, *Tractatus Logico-Philosophicus*. 1922 (New York: Cosimo, 2009) 88.

17 Brian A. Connery & Kirk Combe, "Theorizing Satire: A Retrospective and Introduction." *Theorizing Satire: Essays in Literary Criticism* 5.

18 Test 17.

19 Parsons 123.

20 Waqt id-diskussjoni li segwiet il-preżentazzjoni ta' dan l-istudju nhar is-26 ta' Novembru 2010, Trevor Żahra stqarr li jiftakar kif l-espressjoni "li kienu xtrawlu wiżna kittien, u għażluhielu rqajqa rqajqa bħall-gumma tal-iġfien" kienet tintuża minn nanntu, biex tirreferi għal persuna li dwarha ma kienx hemm dettalji magħrufa. Dan jixhed li Mamo nqeda b'formuli espressivi popolari li minnhom innifishom diġà kienu jgħaddu ż-żmien bid-drawwiet soċjali u diskursivi tal-istess poplu li ħoloqhom. Jixhed, fi kliem ieħor, il-ħila espressiva tal-poplu fil-parodija tiegħu nnifsu. Fl-istess intervent, Żahra ftakar ukoll ir-referenzi ta' nanntu għall-karkura tal-mażuni li taqa' mill-ajru.

21 Griffin 76-8.

22 Test 12.

23 Francis Galea, *Juan Mamo: Ħajtu u Ħilietu* (Malta: SKS, 2007) 82-9.

24 Galea 120-1.

25 Wolfgang Iser, *The Act of Reading – A Theory of Aesthetic Response* (Baltimore, MD: The Johns Hopkins U P, 1978) 130-2.

26 Test 2.

27 Test 4.

28 Test 5.

29 Clark 24.

30 Clark 25.

31 Vella xviii.

32 Fredric V. Bogel, *The Difference Satire Makes: Rhetoric and Reading from Jonson to Byron* (New York: Cornell U P, 2001) 111.

33 Bogel 62.

34 Clark 23.

35 Adrian Grima, "Juan Mamo u s-Sigrieti ta' Wlied in-Nanna Venut." *Il-Malti* LXXIX (2007) 82.

36 Vella xvii.

37 Grima 82.

38 Bogel 19.

39 Michael A. Sant, *"Sette Giugno" 1919: Tqanqil u Tibdil* (Malta: SKS, 1989) 125, 132.

40 Henry Frendo, *Party Politics in a Fortress Colony: The Maltese Experience* (Malta: Midsea Books, 1979) 145.

41 Frendo 146.

42 Sant 133.

43 Sant 134.

44 Carmel Cassar, "Everyday Life in Malta in the Nineteenth and Twentieth Centuries." *The British Colonial Experience 1800-1964: The Impact on Maltese Society.* Ed. Victor Mallia-Milanes (Malta: Mireva Publications, 1988) 107.

45 Cassar 120.

46 Connery u Combe 4.

47 Harriet Deer & Irving Deer, "Satire as Rhetorical Play," *Boundary 2* 5.3 (1977) 712.